

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

Кафедра теорії та методики дошкільної освіти

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В
ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Одеса 2023

УДК 373.2
ББК 74.102
Б74

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
протокол № 5 від 30 листопада 2023 року*

Рецензенти: Березовська Л. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Борова В. Є. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука

Попова І.І. Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в етнонаціональних закладах дошкільної освіти» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 012 Дошкільна освіта: метод. реком. Одеса, Університет Ушинського, 2023. 66 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в етнонаціональних закладах дошкільної освіти» містять: передмову, загальну інформацію про навчальну дисципліну, теми лекційного курсу, теми й розробки практичних занять, завдання до виконання самостійної роботи, індивідуального науково-дослідного завдання, тестові завдання, глосарій, додаток з різноманітним дидактичним мовленнєвим матеріалом українською мовою.

© Попова І.І. 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
1.1 Опис навчальної дисципліни	6
1.2 Критерії оцінювання за різними видами роботи	9
РОЗДІЛ 2. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ	12
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	15
3.1 Теми практичних занять	15
3.2 Розробки практичних занять	15
РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	24
РОЗДІЛ 5. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	27
5.1 Зміст та рекомендації до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання	27
РОЗДІЛ 6. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ	28
6.1 Приклади тестових завдань для контролю знань	28
ГЛОСАРІЙ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36
ДОДАТОК	39

ВСТУП

Україна є багатоетнічною державою, полікультурний простір якої має свої специфічні особливості. Полікультурний простір України – це сукупність усіх етносів, що живуть в Україні; сукупність національних культур, у якій культури, контактуючи, взаємодіють і взаємозбагачуються.

Україна гарантує своїм громадянам дотримання національно-культурних та мовних прав, оскільки вільний розвиток національних мов, висока мовна культура є основою духовного взаєморозуміння та культурного взаємозбагачення між етносами, що проживають на території нашої держави. Ця мовна політика опирається на чинну законодавчу базу.

Зокрема, порядок функціонування і застосування державної мови визначається виключно Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Даний закон визначає українську мову як мову міжетнічного спілкування та порядок застосування мов корінних народів, національних меншин України у відповідних сферах суспільного життя.

Навчання дітей української мови починається з раннього та дошкільного дитинства, і на сьогодні законодавчою базою в Україні, що забезпечує навчання української мови в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот є Конституція України, Закон України про дошкільну освіту» (2021), Закон України «про забезпечення функціонування Української мови як державної», «Базовий компонент дошкільної освіти» (2021), Європейська соціальна хартія, Європейська хартія регіональних мов або мов національних меншин, Конвенція про права людини, Міжнародна конвенція з економічних, соціальних і культурних прав тощо.

У новій редакції Закону України «Про дошкільну освіту» запропоновано покращені умови для здобувачів дошкільної освіти, а саме: забезпечення рівного доступу дітей до якісної дошкільної освіти, зокрема шляхом створення територіальної та безбар'єрної інфраструктури, запровадження інклюзивних форм, методів, змісту, подолання мовних бар'єрів і забезпечення права дитини на здобуття освіти мовою корінного народу чи національної меншини України.

Так, у статті 8 «Мова у сфері дошкільної освіти» зазначається, що мовою освітнього процесу в ЗДО є державна мова. Проте право на здобуття дошкільної освіти мовою корінного народу чи національної меншини України реалізується шляхом створення окремих груп з провадженням освітнього процесу відповідною мовою поряд із державною мовою і не поширюється на групи з провадженням освітнього процесу державною мовою.

Перелік освітніх галузей, що вивчаються державною мовою і мовою корінного народу чи національної меншини України, визначається освітньою програмою закладу дошкільної освіти згідно з вимогами державного стандарту до опанування вихованнями державною мовою та з урахуванням особливостей мовного середовища.

Для формування готовності майбутніх педагогів до навчання української мови дітей в етнонаціональних закладах дошкільної освіти впроваджено фахову дисципліну «Методика навчання української мови дітей в етнонаціональних

дошкільних закладах» як складову блоку навчальних дисциплін професійної підготовки майбутніх вихователів у ЗДО за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Мета навчальної дисципліни: теоретична і практична підготовка студентів до навчання дітей української мови в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот, сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані результати вивчення дисципліни:

знати

- зміст ключових понять курсу та їхні основні характеристики;
- теоретичні засади методики навчання дітей дошкільного віку української мови в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот;
- розуміти і визначати педагогічні умови навчання української мови дітей у закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот;
- знати зміст освітніх програм з навчання української мови дітей дошкільного віку в ЗДО етнонаціональних спільнот, необхідними для організації освітнього процесу;
- знати, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в навчанні української мови дітей від народження до навчання у школі;
- враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку з урахуванням рівнів розвитку українського мовлення.

вміти

- вільно спілкуватися українською мовою під час організації освітнього процесу у ЗДО;
- визначати зміст і завдання освітньої діяльності з навчання української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот;
- використовувати технології розвитку українського мовлення дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот;
- організовувати освітній процес з навчання української мови дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот;
- складати конспекти різноманітних видів освітньої діяльності з навчання українського мовлення дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот;
- діагностувати рівень розвитку українського мовлення дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот;
- вміти організовувати спільну роботу закладів дошкільної освіти етнонаціональних спільнот та родин з навчання української мови;
- організовувати й реалізовувати національне патріотичне виховання дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот в процесі навчання української мови у ЗДО.

РОЗДІЛ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів ECTS - 3	Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка	Статус дисципліни: обов’язкова	
	Освітньо-професійна програма Дошкільна освіта		
	Мова навчання: українська		
Змістових модулів – 2	Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»	Рік навчання:	
		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: розробка дидактичних ігор з навчання української мови дітей в етнонаціональних ЗДО		Семестр	
Загальна кількість годин - 90			
		7-й	7-й
		Лекції	
Тижневих кредитів для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	10 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		50	70
		Індивідуальні завдання:	
		10	10
		Види підсумкового контролю: залік	

1.2 Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичні завдання	0 балів	Здобувач вищої освіти до заняття не підготовлений, завдання самостійної роботи – не виконані, не бере участі у роботі за планом заняття.
	1 бал	Із завдань, передбачених підготовкою до заняття, здобувач вищої освіти виконав лише окремі. До обговорення питань заняття долучається за пропозицією викладача. Знає лише деякі базові поняття теми, проте послуговується ними не завжди

		правильно; науковою інформацією і практичним досвідом з питань теми володіє поверхнево; глибоких теоретичних знань не має; не вміє розмірковувати по суті питань теми, власної думки не висловлює; за власною ініціативою до обговорення питань не включається; практичні завдання виконує здебільшого не правильно; пасивний споглядач.
	2 бали	Із завдань, передбачених підготовкою до заняття, здобувач вищої освіти виконав лише окремі. До обговорення питань заняття долучається, але не завжди. Знає лише поодинокі базові поняття теми, проте послуговується ними не завжди доречно; науковою інформацією і практичним досвідом з питань теми володіє, але застосовує за нагадуванням; глибоких теоретичних знань не має, проте за нагадуванням згадує означену термінологію; не вміє розмірковувати по суті питань теми, власну думку висловлює, але не завжди; до обговорення питань включається, проте не завжди; практичні завдання виконує здебільшого правильно, зі значними помилками.
	3 бали	Здобувач вищої освіти виконав усі завдання попередньої підготовки до заняття. Проявляє середню активність при обговоренні питань; добре знає, розуміє переважну більшість базових понять теми, усвідомлено ними оперує; доцільно використовує наукову інформацію, власний досвід практичної роботи з дітьми під час обговорення питань з теми заняття; правильно застосовує теоретичні знання для виконання практико-орієнтованих завдань, проте іноді припускається незначних помилок; висловлює власну думку, переконливо розмірковує по суті питань. Відповіді змістовні, логічні із посиланням на наукові джерела. Практичні завдання виконує швидко і правильно, виявляє творчий підхід, проте іноді потрібна допомога викладача. Самостійно включається в інтерактивну взаємодію з усіма суб'єктами заняття. Раціонально використовує на занятті попередньо виконані завдання самостійної роботи. Під час заняття проявляє достатні уміння моделювати різні форми роботи з дітьми.
	4 бали	Здобувач вищої освіти виконав усі завдання попередньої підготовки до заняття. Проявляє високу активність при обговоренні питань; добре знає, розуміє переважну більшість базових понять теми,

		усвідомлено ними оперує; доцільно використовує наукову інформацію, власний досвід практичної роботи з дітьми під час обговорення питань з теми заняття; правильно застосовує теоретичні знання для виконання практико-орієнтованих завдань; висловлює власну думку, переконливо розмірковує по суті питань. Відповіді змістовні, логічні із посиланням на наукові джерела. Практичні завдання виконує швидко і правильно, виявляє творчий підхід. Самостійно включається в інтерактивну взаємодію з усіма суб'єктами заняття. Раціонально використовує на занятті попередньо виконані завдання самостійної роботи. Під час заняття проявляє досконалі уміння моделювати різні форми роботи з дітьми.
Самостійна робота	0 балів	Завдання самостійної роботи не виконані.
	1 бали	Завдання самостійної роботи виконані частково. Рекомендована література опрацьована. Зміст конспектів з окремих питань поверхневий. Вимога тезового викладу матеріалу не дотримана. Практико-орієнтовані завдання виконані в неповному обсязі, за своїм змістом не є доцільними для використання у роботі з дітьми.
	2 бали	Завдання самостійної роботи виконані не в повному обсязі. Опрацьований не повний перелік рекомендованої літератури. Матеріали роботи з науковими джерелами представлені стисло, безсистемно. Практико-орієнтовані завдання виконані не в повному обсязі, а зміст лише вибірково має прикладний характер. Здобувач не дотримується вимог до оформлення матеріалу
	3 бали	Завдання самостійної роботи виконані практично у повному обсязі. Рекомендована література опрацьована у межах рекомендованого переліку і вимог. Здобувач вищої освіти проявив ініціативу і здійснив пошук додаткових джерел, які вивчив. Матеріали роботи з літературними джерелами змістовні, із виокремленням найважливіших положень, логічно структуровані, прикметні грамотним тезовим викладом. Практико-орієнтовані завдання виконані у повному обсязі. Зміст має прикладний характер. Дібраний матеріал педагогічно доцільний, зручний. Оформлення потребує доопрацювання.
	4 бали	Завдання самостійної роботи виконані у повному обсязі. Рекомендована література опрацьована у

		межах рекомендованого переліку і визначених вимог. Здобувач вищої освіти проявив ініціативу і здійснив пошук і вивчення додаткових джерел. Матеріали роботи з літературними джерелами змістовні, із виокремленням найважливіших положень, логічно структуровані, прикметні грамотним тезовим викладом. Практико-орієнтовані завдання виконані у повному обсязі. Зміст має прикладний характер. Дібраний матеріал педагогічно доцільний, зручний для використання у практичній роботі з дітьми. Оформлення згідно вимог, зразкове.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (розробка дидактичних ігор)	0 балів	Завдання не виконано.
	1 - 3 балів	Зміст ігор з навчання української мови, представлені студентом, є авторськими, не завжди відповідають віковій групі, для якої рекомендовані, потребують суттєвого доопрацювання, їх не більше 3.
	4 - 7 балів	Зміст ігор з навчання української мови, представлені студентом, є авторськими, відповідають віковій групі, для якої рекомендовані, потребують незначного доопрацювання, їх не більше 5.
	8-10 балів	Зміст ігор з навчання української мови, представлені студентом, є авторськими, відповідають віковій групі, для якої рекомендовані, не потребують доопрацювання, їх 7 чи більше.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (заліку)

Для навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в етнонаціональних закладах дошкільної освіти» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни, виконуючи практичні завдання з методики навчання української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується

	недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 B)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач з методики навчання української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 C)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок, які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо зміни психологічних форм, методів роботи з методики навчання української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот при заданій зміні вихідних параметрів. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників. Розуміє основні принципи, методи й засоби з методики навчання української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань, формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії. Відсутнє глибоке розуміння логіки організації та реалізації освітньої роботи з методики навчання дітей української мови в етнонаціональних ЗДО
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого

	програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного складання заліку.
--	--

РОЗДІЛ 2. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади навчання української мови дітей в етнонаціональних закладах дошкільної освіти

Тема 1. Теоретичні засади методики навчання дітей української мови у закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот

Державна мовна політика в Україні. Реалізація державних документів щодо навчання дітей дошкільного віку української мови в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот. Характеристика понять «полікультурне середовище», «полікультурний простір», «етнічні спільноти», «етнонаціональні спільноти». Зміст, мета і завдання навчальної дисципліни.

Основні поняття: полікультурний простір, полікультурне мовленнєве середовище, полікультурне середовище, етнічні спільноти, національні меншини, етнонаціональні спільноти, методи наукового дослідження, діагностувальні методики.

Тема 2. Психологічні засади навчання дітей української мови в закладах етнонаціональних спільнот

Лінводидакти (Е. Пулгрем, В. Пенфільд, В. Штерн та ін.) психологи навчання дітей другої мови в ранньому й дошкільному віці. Експериментальні дослідження навчання дітей другої мови в дошкільному віці (Ж.Ронже, В. Леопольд, А.Табуре-Келер). Вимоги щодо навчання другої мови. Види й типи двомовності. Їх характеристика. Специфіка двомовності. Вплив двомовного оточення на культуру мовного спілкування дітей. Інтерференція і транспозиція в оволодінні дітьми другою мовою. Білінгвізм, його сутність.

Основні поняття: білінгвізм, двомовність, інтерференція, пряма інтерференція, непряма інтерференція, транспозиція.

Тема 3. Компетентнісний підхід в навчанні українського мовлення

Компетентнісний підхід до навчання української мови. Компетенція, компетентність. Види ключових компетенцій дитини дошкільного віку. Соціально-громадянська компетентність. Зміст і завдання з формування соціально-громадянської компетентності у новій редакції Базового компоненту та чинних освітніх програм. Україномовна комунікативна компетенція дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот. Педагогічні умови формування україномовної компетенції дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот.

Основні поняття: компетенція, компетентність, соціально-громадянська компетентність, педагогічні умови.

Змістовий модуль II. Форми, методи та прийоми навчання української мови дітей в етнонаціональних закладах дошкільної освіти

Тема 4. Завдання, зміст, форми, засоби, методи, прийоми навчання української мови в закладах етнонаціональних спільнот

Завдання, зміст навчання української мови дітей української мови у змісті чинних освітніх програм з навчання українського мовлення в ЗДО етнонаціональних спільнот. Показники розвитку українського мовлення дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот. Специфіка, структура та

методика проведення занять з розвитку українського мовлення в ЗДО. Вимоги до занять з навчання української мови в ЗДО етніонаціональних спільнот. Закріплення навичок української розмовної мови в повсякденному житті. Засоби навчання української мови. Форми, засоби, методи, прийоми навчання дітей української мови в ЗДО. Принципи навчання української мови дітей дошкільного віку в ЗДО етніонаціональних спільнот.

Основні поняття: форми, методи, прийоми, засоби, технології, принципи навчання.

Тема 5. Методика виховання звукової культури українського мовлення

Фонетична система української мови. Зміст навчання в кожній віковій групі. Спеціальні принципи навчання. Прийоми навчання вимови важких звуків української мови. Імітація, чистомовки, скоромовки, вірші, вправи, їхнє місце на занятті. Прийоми роботи над наголосом, інтонацією української мови. Ігри і вправи на розвиток фонематичного слуху й закріплення звуковимови. Завдання і зміст виховання звукової культури українського мовлення дітей в освітніх програмах для закладів дошкільної освіти етніонаціональних спільнот. Формування україномовної фонетичної компетенції дітей дошкільного віку в етніонаціональних закладах дошкільної освіти.

Основні поняття: принципи формування звукової культури українського мовлення, фонематичний слух, фонетична україномовна компетенція.

Тема 6. Методика словникової роботи в закладах дошкільної освіти етніонаціональних спільнот

Завдання й зміст словникової роботи у кожній віковій групі. Формування лексичної україномовної компетенції дітей у змісті освітніх програм для ЗДО етніонаціональних спільнот. Тематичний принцип засвоєння лексики. Добір слів. Словники-мінімуми. Введення нових слів, прийоми семантизації слів. Прийоми закріплення нових слів. Класифікація ігор і вправ на засвоєння української лексики, методики їх проведення. Педагогічний контроль за засвоєнням дітьми нових слів.

Основні поняття: лексична україномовна компетенція, звукова культура мовлення, словникова робота, тематичний словник.

Тема 7. Формування граматичної правильності українського мовлення дітей у закладах дошкільної освіти етніонаціональних спільнот

Завдання й зміст формування граматичних умінь українського мовлення (практичне оволодіння граматичними формами в процесі формування комунікативного мовлення) в кожній віковій групі в змісті програм для закладів дошкільної освіти етніонаціональних спільнот. Принципи добору й подачі граматичного матеріалу на занятті. Прийоми введення нових граматичних форм і конструкцій. Ігри та вправи на закріплення граматичних форм. Формування навичок граматичної самокорекції в дітей. Формування граматичної україномовної компетенції дітей в закладах дошкільної освіти етніонаціональних спільнот.

Основні поняття: граматична правильність українського мовлення, принципи, методичні прийоми.

Тема 8. Розвиток зв'язного українського мовлення дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот

Діалогічне й монологічне українське мовлення. Завдання і зміст розвитку українського діалогічного мовлення. Принципи й прийоми навчання діалогу дітей різного віку. Види діалогу. Місце діалогу в структурі заняття. Методика навчання українського діалогічного мовлення. Дидактичні, народні, рухливі ігри, малі жанри українського фольклору й художні твори, побудовані у формі діалогу, твори українських письменників, їхнє місце в формуванні навичок діалогічного мовлення. Завдання і зміст формування українського монологічного мовлення. Принципи та прийоми навчання дітей переказування художніх творів, розповідей за картиною, самостійного розповідання. Прийоми залучення дітей до активного мовного спілкування українською мовою в повсякденному житті. Формування україномовної дискурсивної (діамонологічної) компетенції дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот.

Основні поняття: діалог, монолог, діалогічне українське мовлення, монологічне українське мовлення, полілог, україномовна дискурсивна компетенція.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1 Теми практичних занять

№ з/п		Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	<i>Семінар-практикум «Теоретичні основи навчання української мови дітей у закладах дошкільної освіти етнічнонаціональних спільнот»</i>	2	1
2.	<i>Семінар-доповідь «Двомовність, білінгвізм, інтерференція, транспозиція у навчанні дітей української мови»</i>	2	
3.	<i>Семінар-дискусія «Педагогічні умови формування україномовної компетенції дітей дошкільного віку в ЗДО етнічнонаціональних спільнот»</i>	2	
4.	<i>Робота в групах «Реалізація завдань з навчання української мови у ЗДО відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти та чинних програм»</i>	2	1
5.	<i>Семінар-практикум «Формування фонетичної компетенції у дітей дошкільного віку»</i>	2	1
6.	<i>Семінар-практикум «Формування україномовної лексичної компетенції дітей дошкільного віку»</i>	2	
7.	<i>Семінар-практикум «Формування україномовної граматичної компетенції дітей дошкільного віку»</i>	2	
8.	<i>Семінар-практикум «Формування зв'язного українського мовлення у дітей дошкільного віку»</i>	2	1
9.	<i>Семінар-практикум «Формування україномовної дискурсивної компетенції дітей в закладах дошкільної освіти етнічнонаціональних спільнот»</i>	2	1
10.	<i>Круглий стіл «Методика проведення заняття з навчання українського мовлення дітей дошкільного віку»</i>	2	
Разом		20	6

3.2 Розробки практичних занять

Семінар 1. Тема: «Теоретичні основи навчання української мови дітей у закладах дошкільної освіти етнічнонаціональних спільнот»

Мета: Закріпити та систематизувати знання студентів з нормативно-правової бази навчання української мови дітей в етнічнонаціональних ЗДО, теоретичних засад організації навчання української мови дітей в полікультурному середовищі.

Питання для обговорення:

1. Специфіка полікультурного простору Південного регіону України.

2. Нормативна база, яка регламентує мовну освіту в Україні.
3. Полікультурне мовленнєве середовище: особливості мовного розвитку дітей дошкільного віку в полікультурному просторі.

Практичні завдання

1. Підготуйте методичні рекомендації щодо шляхів формування україномовної компетенції дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.
2. Підготуйте службову записку щодо особливостей полікультурного простору Одеського регіону.
3. Підготуйте методичні рекомендації щодо організації полікультурного мовленнєвого середовища в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Література

1. Богуш А. М. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку: підручник для студентів педагогічних коледжів (спеціальності 012 Дошкільна освіта) / А. М. Богуш, Н. В. Маліновська. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 395 с.
2. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
3. Богуш А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013.
4. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.
5. Закон України «Про забезпечення функціонування Української мови як державної» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
6. Закон України «Про дошкільну освіту. 2021. URL: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI06190A.html.

Семінар 2. Тема: «Двомовність, білінгвізм, інтерференція, транспозиція у навчанні дітей української мови»

Мета: закріпити знання про явища двомовності, інтерференції та транспозиції при навчанні української мови в етнонаціональних ЗДО.

Питання для обговорення

1. Час початку навчання дітей другої мови.
2. Особливості протікання мовленнєвих стадій під час оволодіння дитиною двома мовами: стадія автономного мовлення; стадія дуплетів; стадія змішаного мовлення; стадія незалежності двох мов.
3. Сутність поняття «білінгвізм» та основні його ознаки.
4. Основні шляхи організації мовленнєвого середовища в ЗДО етнонаціональних спільнот в умовах двомовності.
5. Шляхи попередження інтерференції та транспозиції в мовленні дітей дошкільного віку
6. Основні принципи навчання українського мовлення дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Практичні завдання:

1. Укласти кросворд з теми, підготувати до його презентації на практичному занятті. Методична примітка: мінімум 7 слів до вертикалі та 7 слів по горизонталі.

Література

1. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
2. Богуш А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013.
3. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.

Практичне заняття 1. Тема: «Шляхи та педагогічні умови формування україномовної компетенції дітей дошкільного віку в ЗДО етнонаціональних спільнот»

Мета: закріпити знання з проблеми формування україномовної компетенції дітей дошкільного віку в ЗДО етнонаціональних спільнот, сформувати первинні навички добору методів і прийомів навчання української мови в етнонаціональних ЗДО.

Питання для обговорення:

1. Шляхи формування україномовної компетенції у дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.
2. Педагогічні умови формування україномовної компетенції дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Практичні завдання.

1. Для кожного з видів україномовної інтерференції (фонетичної, лексичної, граматичної) доберіть вправи на її подолання і представити на практичному занятті.
2. Підготувати методичні рекомендації щодо шляхів формування україномовної компетенції дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Література

1. Богуш А. М. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку: підручник для студентів педагогічних коледжів (спеціальності 012 Дошкільна освіта) / А. М. Богуш, Н. В. Маліновська. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 395 с.
2. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
3. Богуш А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013.

4. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.

Практичне заняття 2. Тема: «Реалізація змісту та завдань з навчання української мови дітей у ЗДО відповідно вимог Базового компоненту дошкільної освіти та чинних програм»

Мета: розширити знання студентів щодо змісту та завдань роботи з навчання української мови в ДОЗ програмах дошкільної освіти, формувати навички аналізу змісту програм з програми навчання української мови.

Питання для обговорення:

1. Мовна політика України на сучасному етапі.
2. Нормативні документи з організації освітнього процесу з навчання української мови в ЗДО на сучасному етапі.
3. Завдання з навчання української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот у чинних освітніх програмах.

Практичні завдання.

1. Підготувати презентацію з теми «Зміст і завдання з навчання української мови в ЗДО» (Програма на вибір студента. Визначте, які завдання передбачено змістом програми, які можливі, на ваш погляд, ваші зауваження, недоліки означеної програми,). Виступити з презентацією на практичному занятті.

Література

1. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
2. Дитина в дошкільні роки. Програма розвитку, навчання та виховання дітей. За наук. редакц. Крутій К.Л. Запоріжжя: ЛПКС, 2016. 268с.
3. Дитина: освітня програма для дітей від двох до семи років. Наук. кер В.О. Огневюк. Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
4. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного / за заг. ред. Т.О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80с.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за заг наук. ред. О. В. Низковської. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 264 с.
6. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку. наук. кер. К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2020. -244 с.

Практичне заняття № 3

Тема: «Формування фонетичної україномовної компетенції дітей дошкільного віку»

Мета: закріпити та розширити знання студентів з проблеми формування україномовної фонетичної компетенції дітей дошкільного закладу в етнонаціональних ЗДО.

Питання для обговорення:

1. Завдання роботи з формування фонетичної компетенції дітей дошкільного віку.
2. Засоби, методи і прийоми формування у дітей звукової культури українського мовлення.
3. Специфічні прийоми опрацювання важких звуків української мови.
4. Шляхи формування фонетичної україномовної компетенції дітей дошкільного віку в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Практичні завдання:

1. Розробити комплекс вправ на вдосконалення артикуляції важких звуків української мови
2. Дібрати мовний дидактичний матеріал для проведення вправ на формування фонетичної україномовної компетенції дітей середньої та старшої групи.
3. Підготувати конспект коригувального заняття на відпрацювання важких звуків української мови.

Література

1. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
2. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.
3. Крутій К.Л., Котій Н.І., Письменна Л.М., Щербань Л.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» Лтд, 2007.
4. Попова І. І., Діхтяренко С.В. Виховання звукової культури мовлення молодших дошкільників засобами методу кейс-технології / І.І. Попова, С.В. Діхтяренко // Інноваційна педагогіка. Випуск 57. Т. 2. 2023. С. 195-200.
5. Сценарії занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. К.Л.Крутій, Н.І.Котій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС», ЛТД. 2019. 202 с.
6. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 176 с.
7. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Середній дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 208 с.
8. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок. 2017. 272 с.

Практичне заняття № 4

Тема: «Формування україномовної лексичної компетенції дітей дошкільного віку»

Мета: закріпити та розширити знання студентів з проблеми формування україномовної лексичної компетенції у дітей дошкільного закладу в етнонаціональних ЗДО.

Питання для обговорення:

1. Завдання роботи з формування лексичної компетенції у дітей дошкільного віку.
2. Принципи освітньої роботи з формування лексичної компетенції у дітей дошкільного віку.
3. Методи і прийоми формування лексичної компетенції українського мовлення у дітей дошкільного віку.

Завдання:

1. Дібрати дидактичні ігри та вправи з формування лексичної україномовної компетенції дітей дошкільного віку (5 - 6), докладно описати і підготуватися презентувати на занятті.
2. Розробити фрагмент заняття з навчання української мови, призначений для формування лексики української мови (середній чи старший дошкільний вік).

Література

1. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
2. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.
3. Крутій К.Л., Котій Н.І., Письменна Л.М., Щербань Л.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» Лтд, 2007.
4. Сценарії занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. К.Л.Крутій, Н.І.Котій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС», ЛТД. 2019. 202 с.
5. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 176 с.
6. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Середній дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 208 с.
7. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок. 2017. 272 с.

Практичне заняття № 5

Тема: «Формування україномовної граматичної компетенції дітей дошкільного віку»

Мета: закріпити за розширити знання студентів з проблеми формування україномовної граматичної компетенції у дітей дошкільного закладу в етнонаціональних ЗДО.

Питання для обговорення:

1. Завдання роботи з формування граматичної компетенції у дітей дошкільного віку.
2. Принципи освітньої роботи з формування граматичної компетенції у дітей дошкільного віку.

3. Методи і прийоми формування граматичної компетенції українського мовлення у дітей дошкільного віку.

Практичні завдання:

1. Дібрати дидактичні ігри з формування граматичної україномовної компетенції дітей дошкільного віку (3 – 4), докладно описати і підготуватися презентувати на занятті.

2. Скласти лінгвістичні казки для дітей старшого дошкільного віку, спрямовані на усвідомлення ними граматичних форм (на вибір, 2 – 3 казки).

3. Розробити фрагмент заняття з навчання української мови, призначений для засвоєння граматики української мови (середній чи старший дошкільний вік).

Література

1. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
2. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.
3. Крутій К.Л., Котій Н.І., Письменна Л.М., Щербань Л.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» Лтд, 2007.
4. Сценарії занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. К.Л.Крутій, Н.І.Котій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС», ЛТД. 2019. 202 с.
5. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 176 с.
6. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Середній дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 208 с.
7. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок. 2017. 272 с.

Практичне заняття № 6

Тема: «Формування українського зв'язного мовлення дітей дошкільного віку в етнонаціональному ДЗО»

Мета: розширити й закріпити знання студентів про методику роботи з формування зв'язного українського мовлення дітей дошкільного віку.

Питання для обговорення:

1. Завдання з формування зв'язного українського мовлення дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.
2. Методика роботи з навчання діалогічного українського мовлення дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.
3. Методи і прийоми формування монологічного українського мовлення дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Практичні завдання:

1. Розробити фрагмент конспекту заняття, спрямованого на розвиток українського зв'язного мовлення), презентувати на практичному занятті.

2. Дібрати та проаналізувати різноманітні конспекти занять з розвитку українського мовлення, визначити завдання з розвитку зв'язного мовлення (скласти перелік), виокремити з них методи і прийоми формування зв'язного мовлення і заповнити таблицю (див. завдання 3).

3. Розробити презентацію «Інноваційні технології в навчанні дітей дошкільного віку української мови», презентувати на практичному занятті (при виконанні цього завдання студентам можна об'єднатися у групи).

Література

1. Богущ А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богущ. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
2. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.
3. Крутій К.Л., Котій Н.І., Письменна Л.М., Щербань Л.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» Лтд, 2007.
4. Сценарії занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. К.Л.Крутій, Н.І.Котій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС», ЛТД. 2019. 202 с.

Практичне заняття № 7

Тема: «Сучасне заняття з навчання української мови у ЗДО»

Мета: Закріпити й розширити знання студентів про структуру і методику проведення сучасного заняття з навчання української мови дітей в етнопатрістичному ЗДО.

Питання для обговорення:

1. Засоби з навчання дітей української мови у ЗДО.
2. Вимоги до занять з навчання української мови в етнопатрістичних ЗДО
3. Структура та методика проведення занять з навчання української мови дітей в етнопатрістичних ЗДО.

Практичні завдання

1. Підготувати приклади для ілюстрування засобів навчання українського мовлення в етнопатрістичному ЗДО.
2. Розробити докладний конспект заняття з навчання українського мовлення для дітей 6-го року життя, презентувати його під час практичного заняття (тема на вибір студента).

Література

1. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.

2. Крутій К.Л., Котій Н.І., Письменна Л.М., Щербань Л.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» Лтд, 2007.
3. Сценарії занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. К.Л.Крутій, Н.І.Котій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС», ЛТД. 2019. 202 с.
4. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 176 с.
5. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Середній дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 208 с.
6. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок. 2017. 272 с.

Практичне заняття 8.

«Формування україномовної дискурсивної компетенції дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот»

Мета: закріпити знання студентів з методики формування україномовної дискурсивної компетенції дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот.

Питання для обговорення:

1. Дискурсивна діяльність, показники, напрями навчання дошкільників дискурсивної діяльності.
2. Дискурсивна компетенція, шляхи її формування.
3. Методи, прийоми, засоби формування дискурсивної компетенції дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Практичні завдання:

1. Дібрати (5 – 7) дидактичних ігор та прав на розвиток дискурсивної компетенції. Дібрані ігри та вправи презентувати на практичному занятті.

Література

1. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.
2. Крутій К.Л., Котій Н.І., Письменна Л.М., Щербань Л.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» Лтд, 2007.
3. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 176 с.
4. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Середній дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 208 с.
5. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок. 2017. 272 с.

РОЗДІЛ 4.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота 1

Тема: Теоретичні засади методики навчання дітей української мови у закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот

Питання для самостійної роботи

1. Поняття і сутність полікультурного середовища.
2. Поняття і характеристика полікультурного простору.
3. Поняття етнічної та етнонаціональної спільноти, національної меншини.
4. Вимоги до навчання української мови дітей в етнонаціональних ЗДО.

Завдання для самостійної роботи.

- 1) Дібрати та описати 1-2 діагностичні методики для дослідження процесу засвоєння української мови дітьми в ЗДО етнонаціональних спільнот.
- 2) Виписати кілька визначень понять полікультурного середовища та етнонаціональної спільноти, вказавши автора.

Самостійна робота 2

Психологічні засади навчання дітей української мови в закладах етнонаціональних спільнот

Питання для самостійної роботи

1. Підходи до визначення часу початку засвоєння другої мови.
2. Поняття двомовності.
3. Поняття мовної інтерференції, характерне для двомовного середовища, її прояви в процесі навчання дітей української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот.
4. Поняття транспозиції в навчанні української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот.
5. Характеристика принципів навчання української мови дітьми в ЗДО етнонаціональних спільнот.
6. Мовленнєві вміння в навчанні української мови дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Завдання для самостійної роботи

1. Створити схему класифікації видів двомовності.
2. Створити схему класифікації видів мовної інтерференції.
3. Навести декілька прикладів проявів фонетичної, лексичної та граматичної інтерференції в мовленні дітей чи дорослих, що перебувають у двомовному середовищі.

Самостійна робота 3

Компетентнісний підхід в навчанні українського мовлення

Питання для самостійної роботи

1. Розмежування та зв'язок понять компетентності та компетенції.
2. Характеристика мовної компетенції.
3. Характеристика видів україномовної комунікативної компетенції.

Завдання для самостійної роботи

1. Опираючись на досвід проходження педагогічної практики, навести конкретні приклади (1-2) умінь різних видів україномовної комунікативної компетенції.

Самостійна робота 4

Завдання, зміст, засоби, форми, методи навчання української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот

Питання для самостійної роботи

1. Зміст навчання української мови дітей у змісті чинних освітніх програм з навчання українського мовлення в ЗДО етнонаціональних спільнот.

2. Засоби та технології навчання української мови дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.

3. Види та типи занять навчання української мови дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот.

4. Методичні прийоми проведення занять з розвитку українського мовлення в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити конспект суто мовленнєвого заняття з навчання української мови дітей старшого дошкільного віку на обрану студентом лексичну тему згідно з програмою навчання українського мовлення в ЗДО етнонаціональних спільнот.

Самостійна робота 5

Методика виховання звукової культури українського мовлення

Питання для самостійної роботи

1. Зміст і завдання з виховання звукової культури українського мовлення дітей в етнонаціональних ДОЗ.

2. Спеціальні принципи та прийоми навчання вимови важких звуків української мови.

3. Скоромовки, чистомовки, їх місце на занятті. Ігри та вправи на розвиток фонематичного слуху та закріплення звуковимови.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати й описати дидактичні ігри для формування правильної звуковимови при навчанні дітей української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот (5-7).

2. Дібрати мовленнєвий матеріал для формування звукової культури українського мовлення дітей дошкільного віку (для засвоєння складних для вимови звуків української мови)

Самостійна робота 6

Методика словникової роботи в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот

Питання для самостійної роботи

1. Зміст розділу «Словникова робота» в змісті освітніх програм для дітей етнонаціональних спільнот щодо навчання української мови.
2. Принципи засвоєння лексики української мови дітьми в етнонаціональних ЗДО.
3. Прийоми словникової роботи при засвоєнні української лексики, закріплення нових слів, що використовуються з метою зниження рівня словникової інтерференції.
4. Діагностика засвоєння української лексики дітьми в етнонаціональних ЗДО.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати й описати дидактичні ігри для закріплення використання слів української мови в ЗДО етнонаціональних спільнот (5-7).

Самостійна робота 7

Формування граматичної правильності українського мовлення дітей в закладах дошкільної освіти етнонаціональних спільнот

Питання для самостійної роботи

1. Зміст освітньої роботи з формування граматичної правильності мовлення дітей, що засвоюють українську мову в ЗДО етнонаціональних спільнот.
2. Принципи формування граматичної правильності українського мовлення дітей дошкільного віку.
3. Україномовна граматична компетенція як кінцевий результат формування граматичної правильності українського мовлення.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати й описати дидактичні ігри та вправи на формування граматичної правильності українського мовлення дітей дошкільного віку (5 – 7 ігор для засвоєння складних граматичних явищ української мови).

Самостійна робота 8

Розвиток зв'язного українського мовлення дітей в закладах етнонаціональних спільнот

Питання для самостійної роботи

1. Поняття дискурсу.
2. Зміст роботи з розвитку зв'язного українського мовлення дітей в закладах етнонаціональних спільнот
3. Методи і прийоми навчання дітей будувати діалог українською мовою.

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти зразок діалогу на певні лексичні теми для навчання дітей діалогічного мовлення в ЗДО етнонаціональних спільнот (3 – 4 діалоги, лексичні теми та вікова група на вибір студента).
2. Скласти зразки розповіді за картинкою, за іграшкою, з власного досвіду для навчання (3 – 4 монологи, лексичні теми та вікова група на вибір студента).

РОЗДІЛ 5.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1.1 Зміст та оформлення індивідуального навчально-дослідного завдання

Студентам пропонується виконати як індивідуальне навчально-дослідне завдання розробити авторські (не запозичені) дидактичні ігри з навчання української мови дітей в етнонаціональних ЗДО відповідно до мовленнєвих компетенцій, що формуються у дітей (фонетична, лексична, граматична, діалогологічна). Розроблені дидактичні ігри мають бути спрямовані на розвиток звукової культури українського мовлення, активізацію словникового запасу українських слів, формування граматично правильного українського мовлення, розвиток зв'язного мовлення.

Виконане індивідуальне навчально-дослідне завдання оцінюється максимально в 10 балів (критерії оцінювання подано в параграфі 1.2 даних методичних рекомендацій). Кожну розроблену дидактичну гру з навчання української мови дітей в етнонаціональних ЗДО рекомендується описати, вказавши назву гри, вік дітей, яким ця гра пропонується, мету гри, дидактичний наочний матеріал, якщо він передбачається (додається до гри), хід гри, в якому зазначається спосіб організації дітей, ігрові правила, ігрові дії, мовленнєві завдання для досягнення зазначеної дидактичної мети (для середнього дошкільного віку 8 – 10 завдань, для старшого дошкільного віку 10 – 12).

РОЗДІЛ 6. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

6.1 Приклади тестових завдань для поточного контролю

I. Укажіть правильну відповідь:

Тест 1. Якій функції мови відповідає дане визначення: функція, що полягає у вираженні волі щодо співрозмовника.

- а) комунікативна
- б) ідентифікаційна
- в) контактовстановлювальна
- г) волюнтативна
- д) демонстраційна
- є) дейктична

Тест 2. Принцип опертя на рідну мову під час вивчення другої належить до групи:

- а) загальнометодичних принципів
- б) часткових методичних принципів
- в) спеціальних методичних принципів

Тест 3. Тематичний принцип навчання української мови:

- а) з розділу лексики
- б) фонетики
- в) граматики
- г) зв'язного мовлення

Тест 4. До яких принципів навчання української мови належить спеціальний методичний принцип – заміна діалектної вимови літературною:

- а) принципи у галузі граматики
- б) у галузі фонетики
- в) лексики
- г) розвитку зв'язного мовлення

Тест 5. Який принцип є провідним у введенні нових слів:

- а) принцип практичної цінності слова на даному етапі навчання
- б) принцип поступовості
- в) тематичний принцип
- г) принцип частотності введення нових слів

Тест 6. Такі характеристики, як: *правильність; нормативність, адекватність, логічність, різноманітність, естетичність, чистота, доречність* характеризують:

- а) звукову культуру мовлення
- б) граматичну правильність мовлення
- в) загальну культуру мовлення
- г) культуру спілкування

Тест 7. Прийоми *зіставлення, порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, диференціація* належать до групи прийомів розвитку мовлення:

- а) інтелектуальні
- б) словесні

- в) ігрові
- г) практичні

Тест 8. До якого виду заняття ставляться такі вимоги: *комплексний характер навчання; мовленнєва спрямованість; поєднання навчально-мовленнєвих та виховних завдань*:

- а) заняття з народознавства
- б) суто мовленнєві заняття
- в) заняття на ознайомлення з явищами навколишнього життя
- г) коригувальні заняття з формування правильної вимови звуків української мови

Тест 9. Суто мовленнєві заняття з навчання української мови проводяться, починаючи з:

- а) середньої
- б) 2 молодшої групи
- в) старшої групи
- г) 1 молодшої групи

Тест 10. Якій віковій групі відповідає тривалість суто мовленнєвого заняття в 20 хв.:

- а) середня
- б) 2 молодша група
- в) старша
- г) 1 молодша

Тест 11. Якого виду роботи з розвитку монологічного мовлення не може бути при навчанні української мови дітей в ЗДО етнонаціональних спільнот:

- а) розповідь за картиною
- б) переказ художнього твору
- в) розповідь з власного досвіду
- г) творча розповідь.

Тест 12. Яка максимальна тривалість проведення українських народних свят у дитячому садку:

- а) 30 хв.
- б) 45 хв.
- в) 90 хв.

Тест 13. Якому поняттю відповідає визначення: « - це складний комплекс засобів емоційної виразності»

- а) орфоепічна правильність мовлення
- б) мовне дихання
- в) інтонація
- г) тембр голосу

Тест 14. Кількість лексичних тем, яка опрацьовується у середній групі протягом навчального року.

- а) 5 – 6; б) 9 – 10; в) 3 - 4

Тест 15. З якого розділу ці спеціальні методичні принципи: принцип однієї трудности; врахування специфіки рідної мови; автоматизація граматичних навичок; широке використання наочності й активна мовленнєва практика.

- а) з граматики
- б) зі зв'язного мовлення
- в) з фонетики
- г) з лексики

Тест 16. До використання якого методу мовленнєвої роботи висуваються такі вимоги: мати чітко визначену мету; матеріал повинен добиратися так, щоб діти мали можливість зіставити правильні і неправильні форми; будуватися на знайомому матеріалі; проводитися з використанням ігрових прийомів.

- а) розповідь зі звуконаслідуванням
- б) гра-драматизація
- в) мовленнєва ситуація
- г) дидактична вправа

Тест 17. З якого розділу ці спеціальні методичні принципи: навчання за зразком вихователя; самостійності побудови тексту; взаємозв'язок розвитку зв'язного мовлення з лексичним, граматичним аспектом навчання.

- а) з фонетики
- б) з лексики
- в) з граматики
- г) зі зв'язного мовлення

Тест 18. Яким за розміром є зразок розповіді на початкових етапах навчання монологу:

- а) 5 – 6 речень
- б) 2 - 3 речення
- в) 7 - 8 речень

Тест 20. Якому виду роботи відповідає цей алгоритм: промовляння тексту вихователем повільно, діти повторюють; на наступному занятті діти промовляють спочатку повільно, потім швидко, голосно, тихо:

- а) заучування вірша
- б) розігрування забавлянки
- в) заучування скоромовки
- г) заучування чистомовки

Тест 21. Назвіть, з якого фольклорного жанру є слова – «Унадився журавель, журавель до бабиних конопель»:

- а) казка
- б) рухлива гра
- в) потішка
- г) скоромовка

Тест 21. Що таке «гаївка»?

- а) весняна обрядова пісня
- б) лісова дорога;
- в) гра у гаю
- г) вид вечорниць.

Тест 22. На яке свято прикрашали «гільце»?

- а) на Великдень
- б) на Спаса

- в) на Зелені Свята
- г) на Івана Купайла

Тест 23. Як можна одним словом назвати такі поняття: рушник, вінок, калина, тополя, мальви?

- а) національні предмети
- б) народні символи
- в) українські обереги
- г) державні символи

Тест 24. До якого жанру відносяться вислови «З рідної печі і дим солодкий», «Хліб – усьому голова»:

- а) приказка
- б) прислів'я
- в) примовлянка
- г) скоромовка

Встановіть співвідношення

Тест 30. Встановіть співвідношення між поняттями і визначеннями:

1) Сукупність мовних знаків, система категорій, система граматичних форм і норм	а) мовлення
2) Процес використання конкретної мови конкретною людиною за характерними для даної мови законами, правилами.	б) мова

Тест 31. Встановіть співвідношення між методом та його складовими частинами:

1) дидактична вправа	а) мета, зміст, дії, правила
2) дидактична гра	б) мета, зміст, ді.

Тест 32. Встановіть співвідношення між поняттями та їх визначеннями:

1) описування	а) повідомлення про факти дійсності, які відбуваються в певній послідовності
2) розповідання	б) творче відтворення літературного текст
3) міркування	в) повідомлення про факти дійсності, які існують одночасно
4) переказування	г) повідомлення про факти дійсності, які існують в причинно-наслідкових зв'язках

ГЛОСАРІЙ

Артикуляція звуків - це правильне положення і рухи органів мовлення, необхідних для вимови певного звука; мовний акт, що забезпечує артикуляцію звуків, здійснюється складною системою органів, у якій розрізняють периферійну і центральну частини мовленнєвого апарату.

Висота голосу – це підвищення чи пониження тону, перехід від високого голосу до низького і навпаки.

Гнучкість голосу – це здатність голосу легко переходити від високих звуків до середніх або низьких.

Голос – це сукупність різноманітних за висотою, силою, тембром звуків, які вимовляє людина.

Граматична компетенція – здатність до вживання граматичних форм рідної мови згідно із законами і нормами граматики; розвиненість чуття граматичної форми; наявність корекційних навичок щодо правильності вживання граматичних форм, порядку слів у реченні.

Двомовність або білінгвізм - це володіння людиною двома мовами на рівні їх розуміння та вільного спілкування.

Дискурсивна діяльність дошкільників у полікультурному просторі – це вербалізована соціокультурна взаємодія дітей-мовців у певних соціально-комунікативних прагматичних ситуаціях, в яких вони здійснюють переключення з однієї на іншу мовну систему, що спонукається мотивами та зовнішніми стимулами, і яка синтезує й відтворює мовними та немовними засобами їхні знання про світ, бажання, цінності, настанови та спрямовується на здійснення когнітивного, емоційного або прагматичного впливу на адресата.

Дискурсивно-мовленнєва компетенція - інтегративну властивість особистості дитини, її здатність ініціювати, створювати, розуміти й підтримувати різні типи дискурсів (діалогів, полілогів, монологів) у різних комунікативних ситуаціях; наявність у мовленні мовних і немовних засобів виразності.

Діалог - це форма усного мовлення, розмова між двома співрозмовниками, що складається із запитань і відповідей.

Діалогічна компетенція – вміння вести розмову в різних ситуаціях спілкування, ініціювати і підтримувати розмову, орієнтуватися в ситуаціях спілкування, вживати адекватні мовні і немовні засоби для вирішення комунікативних завдань; готовність дотримуватися правил мовленнєвої поведінки, мовленнєвого етикету і коректного виявлення власного емоційного ставлення до предмету і співрозмовника, вміння корегувати його в залежності від ситуації спілкування.

Діамонологічна (дискурсивна) компетенція – здатність слухати і розуміти україномовних співрозмовників, адекватно реагувати, сприймаючи розмовне мовлення та зв'язні тексти різних типів і жанрів;

Етнічна спільнота - стала сукупність людей, об'єднаних спільними ідентифікуючими ознаками - походженням, мовою, культурою, релігією, здатна до демографічного самовідтворення.

Заняття: - організований, планомірний, систематичний процес повідомлення знань педагогом та формування і розвиток мовленнєвих умінь і навичок під керівництвом вихователя.

Когнітивно-мовленнєва компетенція - наявність у словнику дитини достатнього лексичного запасу; обізнаність із формулами мовленнєвого етикету, прислів'ями, приказками, казками та іншими жанрами української народної творчості; творами українських і зарубіжних письменників (А. Богуш).

Компетентний – той, хто обізнаний у певній галузі, знаючий; той, що за своїми знаннями або повноваженнями, має право робити, вирішувати що-небудь.

Компетентність - інтегральне новоутворення дошкільного віку, в якому реалізуються всі ключові компетенції як результат розвитку всіх базисних характеристик особистості дошкільника

Компетентність - поінформованість, обізнаність, авторитетність

Компетентність - результат освітнього процесу, охоплюючи когнітивну, операційно-технічну, мотиваційно-вольову, морально-етичну, соціальну, поведінкову складові суб'єкта діяльності.

Компетенція - коло повноважень будь-якої особи (установи); коло (сфера) питань, у яких хто-небудь є добре обізнаним.

Компетенція - сукупність взаємопов'язаних новоутворень особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), соціально визначених для певного кола проблем або процесів.

Комунікативна компетенція дошкільників - комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуаціях спілкування, виявляти ініціативність спілкування (А. Богуш)

Креативно-мовленнєва компетенція - володіння дитиною креативним мисленням, що обслуговує процеси породження і сприйняття різних типів дискурсу; сукупність особистісних якостей, які визначають здатність до створення нею нових синтаксично та логічно завершених оригінальних креативно-мовленнєвих висловлювань (зв'язних текстів); наявність адекватних взаємооцінки і взаємоконтролю та самооцінки і самоконтролю мовлення.

Лексична компетенція – наявність достатнього кількісного і якісного запасу слів, який дозволяє легко спілкуватися з дорослими і дітьми, підтримувати розмову на будь-яку тему в межах свого розуміння; оперувати узагальненими словами різного порядку, стійкими загальноживаними словосполученнями, образними зворотами, приказками, фразеологізмами.

Методика навчання дітей української мови в етнонаціональних закладах дошкільної освіти - педагогічна наука, що визначає мету, зміст, завдання, принципи, прийоми та методи навчання дітей української мови як другої, вивчає закономірності засвоєння дітьми другої близькоспорідненої мови, розкриває теоретичні й практичні питання української мови, досліджує умови та шляхи формування мовленнєвих умінь у дітей, культури українського мовлення.

Мовленнєва інтерференція - це неусвідомлене, безконтрольне використання у мовленні однією мовою елементів другої мови.

Мовленнєва компетентність — це здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість.

Мовленнєва компетенція – це комплексне поняття, яке, спираючись на мовну компетенцію, охоплює систему мовленнєвих умінь (вести діалог, сприймати, відтворювати і створювати усні і писемні монологічні і діалогічні висловлювання різних типів, видів, стилів і жанрів) для спілкування в різних ситуаціях, вміння користуватися всім багатством мовних, немовних та інтонаційних засобів у залежності від мети висловлювання та сфери суспільного життя (М. Пентиліук)

Мовленнєва компетенція дитини-дошкільника - полікомпонентне утворення, чинниками якого виступають фонетична, лексична, граматична і діамнологічна компетенції (А. Богуш)

Мовне дихання – це вміння відтворювати короткий вдих і довгий ротовий видих, що забезпечує тривалу вимову звуків мовлення, а також плавність і злиття вимови.

Монолог - це мовлення однієї людини, повідомлення про якісь факти дійсності.

Монологічна компетенція - володіння дітьми навичками розгорнутого, послідовного, зв'язного мовлення, вміннями складати розповіді різного типу; здатності до мовленнєвої імпровізації, до міркування і висловлювання суджень про події, явища, людей, персонажів творів, предмети, до елементарних узагальнень, висновків; виявляти словесну творчість у різних видах мовленнєвої діяльності.

Монологічне мовлення - це смислове, розгорнуте висловлювання, що забезпечує спілкування та взаєморозуміння людей.

Національна меншина - стала група громадян України не українського етнічного походження, яка традиційно (не менше 100 років) проживає на території України в її сучасних державних кордонах, є чисельно меншою за етнічних українців, має спільні етнічні, мовні, культурні, релігійні характеристики, що відрізняють її від решти населення, і виявляє бажання зберігати й розвивати свою етнокультурну ідентичність.

Орфоепічна правильність мовлення - це дотримання норм і правил літературної української мови.

Полікультурне мовленнєве середовище – це соціокультурний полімовний простір, де взаємодіють носії різних етнічних культур, які володіють та з різною інтенсивністю використовують кілька мовних систем – етнічну (як рідну, першу) мову, державну (як мову свого етносу або як офіційну), і мову міжетнічного спілкування (як свою етнічну, або як мову титульного етносу, або контактного етносу), та які у своїй комунікативно-мовленнєвій діяльності послуговуються загальновстановленими правилами на рівнях офіційного, міжкультурного і міжнаціонального спілкування.

Полікультурне середовище - педагогічно організована система, що детермінована сукупністю культур, які оточують суб'єктів навчально-виховного процесу, і зумовлює відношення і діяльність закладів освіти (О.Сакалюк)

Полікультурне середовище - сукупність умов життєдіяльності людини, які визначені творчою, паритетною взаємодією, метою якого є взаємозбагачення та подальший розвиток культур (О.Грива)

Полікультурний простір - сукупність, множинність різноманітних і рівних, самоцінних культур і їхніх представників, які перетинаються, контактують і взаємодіють між собою у певній просторовій і часовій заданості на засадах діалогу, яким притаманна етнічна і національна самосвідомість, громадянськість, сума етнокультурних знань і умінь, сформованість соціальних і комунікативних компетентностей.

Полікультурний простір – це множинність і сукупність усіх етносів, яку складає титульна нація - етнічні українці, а також національні меншини та корінні народи; це сукупність національних культур, у якій культури не зливаються, не втрачають своєрідності, а, контактуючи, взаємодіють і взаємозбагачуються (А. Богуш)

Полікультурність - здатність дошкільної освіти навчати дитину старшого дошкільного віку сприймати різноманіття культур, здатність створити умови для формування толерантності, що сприяє формуванню національної свідомості, патріотизму, інтеркультурної комунікації особистості.

Польотність – це здатність голосу летіти у далечінь, виділятися на тлі інших звуків.

Принципи навчання - це правила організації навчально-виховного процесу, які впливають із закономірностей процесу навчання.

Розмовний дискурс дитини дошкільного віку – це дискурсивна діяльність, спрямована на живе безпосереднє щоденне спілкування дітей у процесі реалізації різних видів діяльності.

Сила голосу - вимова звуків з певною силою: голосно, нормально, тихо, пошепки, крик, а також уміння вимовляти звук повнозвучно.

Тембр голосу – якісне забарвлення голосу.

Темп мовлення - це швидкість протікання мовленнєвого процесу в часі.

Фонетична компетенція - володіння вимовою всіх звуків і звукосполучень рідної мови відповідно до орфоепічних норм, мовними і немовними засобами виразності; розвиненість фонематичного слуху, який дозволяє диференціювати фонему, здійснювати звуковий аналіз слів; усвідомлення звукового складу рідної мови.

Фонетичний слух - це вміння чітко відрізняти один звук від іншого, завдяки чому впізнаються цілі слова, відбувається розуміння другої мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Богуш А. М. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку: підручник для студентів педагогічних коледжів (спеціальності 012 Дошкільна освіта) / А. М. Богуш, Н. В. Маліновська. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 395 с.
2. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А. М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
3. Богуш А. М. Розвиток мовлення дітей п'ятого року життя. Навчально-методичний посібник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. Київ: Генеза, 2017. 184 с.
4. Богуш А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013.
5. Казанцева Л.І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. Монографія. Донецьк: Ландон-XXI, 2014. 449 с.
6. Крутій К. Навчання української мови дітей дошкільного віку: теорія і практика. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» Лтд, 2000.
7. Крутій К.Л., Котій Н.І., Письменна Л.М., Щербань Л.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» Лтд, 2007.
8. Навчання українського мовлення у групах старшого дошкільного віку. В.А. Трунова, О.В. Низковська, М.Д. Прамакова, О.А. Хоменко. Київ, 2014. 184 с.

Допоміжна

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти), 2021. URL: mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Весела скарбничка дідуся Сміховика: літературно-художня збірка для читання дітям дошкільного віку. Упор. А.Богуш, І.Попова. Тернопіль: Мандрівець. 2016. 272 с.
3. Вчимося мови та розмови, або читаємо разом. Укладачі. К.Л.Крутій, Н.В.Маковецька. 2-видання, виправ. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС», ЛТД. 2007. 372 с.
4. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження. Упоряд. О.Г.Косенчук. Харків: Ранок, 2021. 240 с.
5. Дитина в дошкільні роки. Програма розвитку, навчання та виховання дітей. За наук. редакц Крутій К.Л. Запоріжжя: ЛПІС, 2016. 268с.
6. Дитина. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від двох до семи років / наук. ред. проекту Г.В. Беленька. Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка. К.:ТОВ «Акме ГРУП», 2021. 568 с.
7. Дитина: освітня програма для дітей від двох до семи років. Наук. кер В.О. Огневюк. Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
8. Закон України «Про забезпечення функціонування Української мови як державної» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

9. Закон України «Про дошкільну освіту. 2021. URL: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI06190A.html.
10. Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти: методичний посібник. Упоряд. Н.М.Шаповал. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 184 с.
11. Моніторинг якості дошкільної освіти. Молодший дошкільний вік. Н.В.Яцюк А.В.Павловська, Г.Г.Волкова. Київ: Шкільний світ. 2019. 192с.
12. Моніторинг якості дошкільної освіти. Ранній вік. Н.В.Яцюк А.В.Павловська, Г.Г.Волкова. Київ: Шкільний світ. 2019. 160 с.
13. Моніторинг якості дошкільної освіти. Середній дошкільний вік. Н.В.Яцюк А.В.Павловська, Г.Г.Волкова. Київ: Шкільний світ. 2020. 152с.
14. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного / за заг. ред. Т.О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80с.
15. Попова І. І., Діхтяренко С.В. Виховання звукової культури мовлення молодших дошкільників засобами методу кейс-технології / І.І. Попова, С.В. Діхтяренко // Інноваційна педагогіка. Випуск 57. Т. 2. 2023. С. 195-200.
16. Попова І. І., Діхтяренко С.В. Формування умінь складати зв'язні міркування у дітей старшого дошкільного віку засобами творів сміхової культури / І. І. Попова, С.В. Діхтяренко // Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 60. Т.3. 2023. С. 236-243.
17. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за заг наук. ред. О.В.Низковської. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 264 с.
18. Слово до слова – звучить рідна мова. Середній вік. О.М.Коваленко, Т.В.Єпіфанова. Харків : Ранок, 2017. 160 с.
19. Слово до слова – звучить рідна мова. Старший дошкільний вік. О.М.Коваленко, Т.В.Єпіфанова-Кодевнікова. Харків: Ранок. 2017. 208 с.
20. Сонечко мандрує Україною: зошит з українознавчими творчими завданнями для дітей середнього дошкільного віку. Упоряд. Н.В.Гавриш, С.О.Бадер, О.О. Стаєнна. Київ: Генеза, 2015. 40 с.
21. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку. наук. кер.К.Л.Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2020. -244 с.
22. Сценарії занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. К.Л.Крутій, Н.І.Котій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС», ЛТД. 2019. 202 с.
23. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 176 с.
24. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Середній дошкільний вік. Харків: Ранок. 2017. 208 с.
25. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок. 2017. 272 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua>

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
4. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>

ДОДАТОК А

Приклад конспекту заняття з розвитку українського мовлення дітей старшого дошкільного віку в етнонаціональних ЗДО

Тема: «Дикі тварини»

Програмовий зміст: Словник: Закріпити та активізувати в мовленні дітей назви свійських тварин та їх дитинчат, назви дій-звуконаслідувань. Збагатити словниковий запас дітей словами – назвами диких тварин та їх дитинчат.

Фонетика: вправляти дітей у правильній вимові м'якого приголосного звуку *ц*, твердого приголосного *ч*, правильному наголосі у словах.

Діалогічне мовлення: учити дітей за зразком вихователя будувати діалог за темою «У зоопарку», вправлятися у повторенні літературного діалогу.

Монологічне мовлення: вправляти дітей у складанні описових розповідей про диких тварин.

Грамматика: вправляти дітей у творенні слів–назв дитинчат тварин у множині.

Хід заняття:

Повторення лексики, засвоєної дітьми з попереднього заняття.

Відгадування дітьми загадок про свійських тварин:

Коло бабусі сидить у кожусі,

Проти печі гріється,

Без водички миється. (Кіт)

Гавкає, кусає, а в дім не пускає. (Собака)

Голодна – мукає, сита – жує,

Всім дітям молоко дає. (Корова)

За горами, за долами ходить свита і кожух. (Вівця)

По землі ходить і неба не бачить. (Свиня)

Дидактична гра «Де чие дитинча?»

Мета: активізувати у мовленні дітей слова – назви свійських тварин та їх дитинчат.

Словник: корова, теля, свиня, поросля, вівця, ягня, собака, цуценя, кішка, котеня, коза, козеня.

Правила гри: Вихователь показує картинку із зображенням дорослої свійської тварини, а дитина повинна правильно назвати та підібрати відповідну картинку із зображенням дитинчати названої тварини.

Дидактична вправа «Хто як кричить?»

Мета: активізувати у мовленні дітей дієслова – назви дій тварин за звуконаслідуванням.

Словник: мукає, рохкає, бекає, мекає, гавкає, нявкає.

Уведення в лексику нових слів – назв диких тварин та їх дитинчат.

Розглядання зображень диких тварин та їх дитинчат (*вовчиця, вовчечня, ведмедиця, ведмежа, лисиця, лисеня, зайчиха, зайчечня, білка, білчечня*). Уведення слів за моделлю: *це – лисиця, це – вовк...*; у лисиці – лисеня, у вовчиці – вовчечня...;

Робота над правильною вимовою звуків, порівняння українських та російських слів, схожих між собою за звучанням:

Заучування скоромовок:

Напекли млинців,

Назвали кравців.

А кравець за млинець –

Та й побіг у танець.

Летів горобчик, сів на стовпчик,

А біг хлопчик – утік горобчик.

Заучування віршика П. Воронька «Є у мене киця Мурка»

Є у мене киця Мурка,

Дуже мудра кішка,

Тільки скажеш:

“Замазурка!” –

Вмиється хоч трішки.

А синок її Васько

Муркне”

“ Мила нене,

Поки вип’ю молоко,

Вмийся ти за мене”.

Робота над формуванням навичок діалогічного мовлення:

Розігрування літературних діалогів:

-Ой, маленьке зайченятко!

Де твоя домівка – хатка?

-Моя хатка за горбочком,

Під ялинкою й дубочком.

-Де ти білочко живеш?

Що ти білочко гризеш?

-Я живу в густім ліску

У дуплі, у соснячку,

А гризу горішки, і гриби, і шишки.

Вправляння дітей у побудові діалогу на тему «У зоопарку».

Зразок діалогу:

- Сергій, ти вчора був у зоопарку?

- Так, я був вчора у зоопарку.

- З ким ти ходив туди?

- До зоопарку ми ходили вдвох з татом.

- І яких звірів ти там побачив?

- Я бачив сірого вовка, руду лисицю, великого кудлатого ведмедя...

Формування навичок монологічного мовлення.

Складання описової розповіді за картинками із зображенням диких тварин.

Вихователь пропонує мовленнєвий зразок: *«Це - ведмідь. Він великий, кудлатий, коричневого кольору. В нього сильні лапи, маленькі вуха, короткий хвіст. Ведмідь живе у лісі».*

Орієнтуючись на модель описової розповіді (схема, предмети–замісники, умовні позначки ...) діти з допомогою вихователя складають описові розповіді про інших диких тварин, зображених на картинках.

Вправляння дітей в утворенні назв дитинчат диких тварин у множині.

Дидактична вправа «Назви дитинчат»

У вовчиці – вовченята, у ведмедиці – ведмежата, тощо.

Народна українська рухлива гра «Зайчик».

Діти утворюють коло, беруться за руки, обирають «зайчика», водять навколо нього хоровод та промовляють слова. «Зайчик» намагається вийти з кола, але діти намагаються його не випустити з кола. Якщо «зайчик» все ж таки виходить із кола, обирається новий «зайчик» і гра повторюється.

Слова до гри:

Городили зайчика тинком, льонком.

Да нікуди зайчику

Да ні височити,

Да нікуди зайчику

Да ні виплигнути.

А в нас ворота позамиканії,

Жовтим піском позасипанії.

Підведення підсумків заняття

ДОДАТОК Б

Добірка творів українського фольклору для навчання дітей української мови в етнонаціональних закладах дошкільної освіти

Пісенька–забавлянка «Ковальок, ковальок»

-Ковальок, ковальок,
підкуй мені чобіток.
А я тобі, ковальок,
Дам за теє п'ятачок.
-Я не хочу кувать,
В мене ручки болять.

Забавлянка «Кра, ворона, кра!»

Кра, ворона, кра”
На полиці сиділа,
Дітям кашу варила.
Діти пішли до села,
Сама кашу поїла,
Гиш, гиш, гиш!

Забавлянка «Мишка, мишка»

- Мишка, мишка,
Торохтушка,
А де ти була?
У бабусі.
Що робила?
Полотно ткала.
Що заткала?
Кусень сала.
Куди поклала?
На мисничку.
А куди впало?
В помийничку.
Тут пень,
Тут криниця,
Тут холодна водиця.

Потішки «Сорока, ворона»

Сорока, ворона,
На припічку сиділа,
Діткам кашку варила,
Ополоничком мішала,
І хвостиком накривала,
Малих діток годувала:

- Цьому дам, цьому дам,
 А цьому не дам,
 Бо цей буцман,
 Круп не драв,
 Дров не рубав, води не носив, діжі не місив –
 Справжній лежень.

Потішка «Прилетіли журавлі»

Прилетіли журавлі,
 То великі, то малі,
 Сіли вони на люлі
 Тай співають:
 Трі-рі-рі!

Примовлянки

Гойда-да, гойда-да,
 Добра в коника хода,
 Поводи шокові,
 Золоті підкови.

Дощику, дощику,
 Припечи, припечи,
 А я буду у куточку
 Не печі, на печі

Весна наша красна!
 Що ж ти нам принесла?
 Дівкам та по квіточці,
 Хлопцям та по дудочці.

Українська народна пісенька «Іди, іди, дощику!»

Іди, іди, дощику,
 Зварю тобі борщику
 Та поставлю на вербі,
 Щоб не з'їли комарі.
 Буде вам, буде й нам,
 Буде всім комарам.

Українська народна пісенька «Два півники»

Два півники, два півники
 Горох молотили,
 Дві курочки – чубарочки
 До млина носили.
 Цап меле, цап меле,
 Коза підсипає,

А маленьке козенятко
 На скрипочці грає
 Танцюй, танцюй, козуленько,
 Ніженьками туп – туп.
 Татусенько з матусею
 Принесуть нам круп – круп.
 А вовчок-сірячок
 З лісу виглядає,
 Ухопив він козенятко
 Тай далі тікає.
 Як узяв старий цапок
 Новенькії віжки,
 Одібрав він козенятко,
 Залигав за ріжки.
 Хоч вовчок обідрав
 Цапові реберця,
 Зате в тата з матусею
 Радується серце.

Українська народна пісенька «Зайчику, зайчику»

- Зайчику, зайчику,
 Де ти бував?
 - У млині, у млині.
 - Що ти чував?
 - Там були кравчики,
 Перебили пальчики,
 Ледве я втік,
 Через бабин тік,
 Та через колоду,
 Та хвостиком у воду
 Шубовствь.

Українська народна пісенька «Печу, печу хлібчик»

Печу, печу хлібчик,
 Дітям на обідчик:
 Меншому – менший,
 Старшому – більший,
 Шусть у піч, шусть у піч

Українська народна пісенька–забавлянка «Іде, іде дід, дід»

Іде, іде дід, дід.
 Несе, несе міх, міх.
 Оттакий дідище,
 Оттакий страшище!
 Оттакий ногатий,

Оттакий рукатий,
 Оттакий вусатий.
 Такий бородатий!
 Оттакий дідище,
 Оттакий страшище!
 — А я не боюсь!

Колискові пісеньки

— “Ой, ходить сон коло вікон”
 — Ой, ходить сон коло вікон,
 — А дрімота коло плота.
 — Питається сон дрімоти:
 — - Де ми будем ночувати?
 — Де хатинка тепленька,
 — Де дитинка маленька.
 — Там ми будем ночувати,
 — Мале дитя присипляти.

А-а-а, котів два,
 Сірі-бурі обидва.
 Сірі-бурі, волохаті, не ходіте коло хати.
 У нас дитя маленьке,
 Воно спати раденьке.

Люляю, люляю.
 Котика колихаю,
 Щоб по ночах не ходив,
 Малих діток не будив.
 А-а-а-а!

Українська народна пісенька «Гоп, гоп, козуню»

Гоп-гоп, козуню,
 Гоп-гоп сіренька,
 Гоп-гоп, біленька!
 У нашої кізоньки
 Чотири ніженьки.

Українська народна пісенька «Бігло, бігло козенятко»

Бігло, бігло козенятко
 Льодком, льодком.
 За ним, за ним
 Цапок слідком.

Українська народна пісенька «Веселі гуси»

Жили у бабусі

Три веселих гуси.
Один сірий, другий білий,
Третій в капелюсі.

Українська народна пісенька «Качка»

Качка йде,
Каченят веде
На попасочку,
На порясочку.
На холодну водицю,
На зелену травицю.

Українська народна пісенька «Летів горобчик»

Летів горобчик:
- Жив-жив-жив!
А де ж мені спати?
- На печі.
- А що ж мені їсти?
- Калачі.
Гам!

Українська народна пісенька «Сидить зайчик під липкою»

Сидить зайчик під липкою,
Сіє муку калиткою.
Ведмідь каже: “На хліб, на хліб?”
Зайчик вушками тріп та тріп.

Українська народна пісенька «Біжить зайчик дорогою»

Біжить зайчик дорогою,
Та й скаче, та й плаче,
Затуляється лапками:
Усі ж бо я та й городи обійшов,
Ніде ж бо я капустинки не знайшов.

Лічилка

Раз, два, три, чотири,
Козі дзвоника вчепили,
Коза бігає, кричить,
Просить дзвоник відчепить.

Ходила квочка
Коло кілочка,
Водила діток
Коло квіток,
Квок, квок
Золотий клубок

ДОДАТОК В

Вірші для дітей

Платон Воронько «Зайчика злякались»

Ми ходили по гриби,
Зайчика злякались,
Поховались за дуби,
Розгубили всі гриби,
Потім засміялись –
Зайчика злякались.

Платон Воронько «Доня хоче спати»

У моєї доні
Оченята сонні,
Рученьки, мов з вати, -
Доня хоче спати.
Ніч прийшла тихенька,
Спи, моя гарненька!

Галина Демченко «Водичка»

Наберу з криниці
Свіжої водиці,
Буду умивати,
Буду промовляти:
-Водичко, водичко,
Умий Олі личко,
Рожеве та біле,
Як яблучко спіле!

Галина Демченко «Що за гостя в нас така?»

Що за гостя в нас така?
І зелена, і струнка.
Сяє зірка угорі.
На гіллячках – ліхтарі.
І ростуть на ній не шишки,
А цукерки та горішки? (Ялинка)

Марійка Підгірянка «Котик»

Скочив котик,
Сів на плотик,
Миє ротик
І животик
Він маленький
І чистенький,
Гарний Мурко

Мій маленький

Олександр Олесь «Киця»

- Кицю, кицю,
Де була?
Що ти їла,
Що пила?
- Я на річці була,
- Там водичку пила,
- А що їла – не скажу,
- Тільки хвостик покажу

Анатолій Камінчук «Коник гривною трясє»

Ходить коник по лужку,
По зеленім бережку.
Коник сам себе пасє,
Коник гривною трясє.
Золота вуздечка – брень!
Золота підківка – дзень!

Анатолій Камінчук «Гойдашечки»

Гойда, гойда, гойдашечки,
У гніздечку дві пташечки
Просьять вітра прилітати,
Пташеняток погойдати.

Марія Познанська «Зайчики»

В лісі сніг. У лісі звірі.
Ось зайчатка скачуть сірі.
Сірі з холоду тремтять,
Сірі їстоньки хотять.
Бідні зайчики голодні,
Ще не снідали сьогодні.

Іванни Блажкевич «Новий рік»

Новий рік іде горами
У червоних чобітках.
Сяють ясними вогнями
Скрізь ялинки по хатах.

Петро Ребро «Пісенька про мак»

Ранньою весною
Ми посієм мак.
- Будем, діти, сіять?
- Так, так, так!

Валентина Каменчук «Капці»

Їхав лис через ліс.
Лисеняткам капці віз.
Щоб соснові шишки
Не кололи ніжки.

Катерина Перелісна «Теплий дощик»

Дощику дрібненький,
Дощику тепленький,
Прсять тебе діти:
Поливай нам квіти.
Щоб було в садочку
Гарно як в віночку.

В.Крищенко «Зайченятко»

“Ой, маленьке зайченятко,
Де твоя домівка-хатка?”
“В мене хатка за горбком,
Під ялинкою й дубком”.

ДОДАТОК Г

РУХЛИВІ ІГРИ З МОВЛЕННЄВИМ СУПРОВОДОМ

Рухлива гра “Засмучений зайчик”

Зайчик присідає. Усі стають навкруг нього, беруться за руки й, ходячи по колу, співають:

Чого, зайчику, сидиш,
Засмутившись, і мовчиш?
Зайчик скік, зайчик скік!
Зайчик скік, скік, скік, скік, скік!

Зайчик схоплюється на ноги й, стрибаючи в колі на одній нозі, дострибує до когось із дітей і хапає за руку. Той, кого він схопив за руку, йде в коло, стає Зайчиком, і гра починається знову.

Рухлива гра “Сірий вовк”

Вибраний лічилкою вовк ховається, а діти, рвучи траву, примовляють:

Ірву, ірву горішечки,
Не боюсь вовка нітрішечки,
Вовк за горою,
А я за другою,
Вовк у жупані,
А я в сарафані.

Після цих слів вовк вибігає і ловить, а всі розбігаються. Кого вхопить, той стає вовком, і гра продовжується.

Рухлива гра “Панас”

Одному з дітей зав’язують хусткою очі й говорять:

Панас, Панас.
Не лови нас.
На тобі коробочку груш,
Ти мене не ворущ.
При цьому діти розбігаються. Панас ловить.

Рухлива гра «Зайчик сірий умивається»

Діти стоять у коло, одна дитина – “зайчик”, Він стає у середину кола.

Діти, які стоять у колі, разом з вихователем промовляють:

Зайчик сірий умивається,
Видно, в гості він збирається,
Вимив носик, вимив хвостик,
Вимив вухо,
Витер сухо!

“Зайченя” виконує рухи відповідно до тексту (миє і витирає ніс, вуха, хвостик). Потім стрибає на обох ногах – іде в гості до будь-кого з дітей, і той стає “зайчиком”. Гра закінчується, коли зміниться 4-5 зайчиків.

Рухлива гра «Горобчики»

“Горобчики” сидять на стільцях (“гніздечках” і вдають, що сплять.

Вихователь:

У гніздечках горобці живуть,

І рано - рано всі встають,

Дітям спати не дають.

“Горобчики” розплющують очі і голосно проговорюють: “Чик-чирик, чик-чирик”. На слова “Усі горобчики весело стрибають” діти встають і виконують стрибки на обох ногах, просуваючись уперед.

На слова вихователя:

Весело літають,

Зернятка збирають,

Стрибати більше не схотіли,

У гніздечка швидко полетіли.

“Горобчики” поспішають до “гніздечка” і сідають. Вихователь називає дітей, які легко стрибали і першими повернулися на свої місця.

Рухлива гра «Вовк»

Діти стають у коло, взявшись за руки. Вовк знаходиться в середині і намагається вирватися із кола. Його питають: “Який ключ?” Він відповідає: “Залізний”. Розчепивши чийсь руки, Вовк виривається з кола і втікає. Діти намагаються його піймати, співаючи:

Ой, дзвони дзвонять,

Хорти Вовка гонять

По болотах, очеретах,

Де люди не ходять.

Той, хто зловить Вовка, стає в коло, й гра починається спочатку.

Рухлива гра «Квочка»

Забивають в землю кілочок, прив’язують мотузок до кілочка; по виборі хтось із дітей стає за квочку і, взявшись за кінець мотузка, ходить колом під такий приспів:

Ходить квочка

Коло кілочка,

Водить діток,

Дрібних квіток.

Діти-квіти: “Квок”.

Усі розбігаються, хто куди, а квочка, квочучи, ловить їх та збирає до купи.

Рухлива гра «Лисичка»

Діти беруться за руки, роблять велике коло, а посередині стоїть одна дитина – лисичка. Кружок ходить, а лисичка лазить і ніби щось рве, а вони співають:

Ходить лиска по бору, по бору,

Рве лободу, лободу,

І хто рве, хто нарве,

В оберемочки кладе.
Оце лиска, оце відьма,
Іди геть від мене.

І виштовхує одну дитину, і так, поки не повиштовхує майже всіх, а коли лишиться тільки двоє, вони не пускають лисичку, але та виривається й тікає, а за нею гоняться. Хто спіймає, той стає лисичкою, і гра продовжується спочатку.

Ведення хороводу біля ялинки під слова Івана Неходи “Пісня про ялинку

У лісі, в лісі темному,
Де ходить хитрий лис,
Росла собі ялинонька
І зайчик з нею ріс
Ой, снігу, снігу білого
Насипала зима!
Прибіг сховатись заїнько,
Ялиноньки - нема.
Ішов тим лісом Дід Мороз,
Червоний в нього ніс,
Він зайчика-стрибайчика
У торбі нам приніс.
Маленький сірий заїнько,
Іди, їди до нас!
Дивись, твоя ялинонька
Горить на весь палац.

ДОДАТОК Д

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ІГРИ З МОВЛЕННЄВИМ СУПРОВОДОМ

Молодший дошкільний вік

«Калина»

Діти стоять у колі, разом з вихователем співають:

Ой, на горі калина,

Під горою малина.

Ой, так! Там на горі калина!

Ой, так! Під горою малина!

На перший рядок діти плещуть у долоні.

На другий рядок – присідають й плещуть перед колінами.

На третій – тупотять правою ногою.

На четвертий – лівою.

Там зійшлася дітвора,

Танцювати почала.

Ой, так! Там зійшлася дітвора.

Ой, так! Танцювати почала!

На перші два рядки діти ходять колом.

На третій – присідають («пружинка»).

На четвертий рядок – руки на поясі, кружляють.

«Віночок»

Діти стоять колом. Під спів вихователя усі йдуть праворуч :

Підемо в садочок

Сплетемо віночок

Сплетемо віночок

Станемо в таночок

Після цього вихователь каже голосно:

Кому дам я віночок

Той і піде у таночок

Й одягає якійсь дівчинці вінок. Ця дівчина танцює в колі сама, або бере собі в пару будь-якого хлопця. Під музику вони танцюють, а всі діти плещуть у долоні.

«Ялинка»

Одна дитина стоїть у середині кола . Це – «Ялинка». Всі діти стоять навколо. Вихователь співає (пізніше разом з дітьми), або промовляє слова:

Ялинка, ялинка, ялинка зелененька – 2

На ці слова діти йдуть праворуч, тримаючи руки біля правого плеча, ніби несуть дерево.

Ми посадимо ялинку ось таку, ось таку! – 2

На ці слова діти повертаються обличчям до кола, присідаючи, показують руками, яку ялинку вони посадять.

Виростає же ялинка ось така, ось така! – 2

Діти плавними рухами показують, як росте ялинка, повільно піднімаючи руки від землі над головою.

Ходимо, ходимо всі біля ялинки. – 2

Всі діти ходять колом, а дитина – Ялинка повільно встає.

Стала наша ялинка ось така, ось така! -2

Діти йдуть до центру, піднімаючи з'єднані руки, показують, яка стала ялинка.

Зайчик під ялинкою плигає «скік – скік» -2

На останні слова всі діти підстрибують на обох ногах, поклавши руки на пояс, імітуючи Зайчика.

«Качечка»

Діти стоять колом. Обрана дитина – Качечка стоїть поза колом і на слова вихователя з дітьми, ніби пливе кругом дітей.

Дуду-дуду, дудочка,

Дудуду, дудуду!

Ой, заграла дудочка

В нашому садку!

На ці слова діти імітують, як вони грають на дудочку.

Аж пливе білесенька качка по воді.

Хто це так гарнесенько грає на дуді ?

Двоє дітей утворюють ворота, піднімаючи руки вгору. Качка запливає в коло, наче загрибає лапками воду .

Стала наша качечка в воді танцювати,

Крильцями і лапками воду загрибати.

Діти в колі повільно розмахують зчепленими руками, зображуючи колихання води. А качечка, ніби танцює.

Дуду – дуду, дудочка,

Дудуду, дудуду!

Ой, хороша дудочка

В нашому саду!

На ці слова всі діти знов імітують гру на дудочці, а Качечка випливає з кола.

«Зайчику»

Діти стають в коло, взявшись за руки. Одного вибирають зайчиком. Він ховається в кущі, а решта його просять:

Зайчику, йди до нас,

Сіренький, йди до нас.

Ой да, кося, йди до нас.

Зайчик виходить і стає у коло. Діти знову починають співати:

Зайчику, лягай спать,

Сіренький, лягай спать.

Ой да, кося, лягай спать.

Зайчик лягає, а гравці продовжують:

Зайчику, вставай,

Сіренький, вставай,

Ой да, кося, вставай.

Він встає. Тоді зайчика просять умитися, взутися, розчесатися. Він робить усе, що йому загадують. І нарешті кажуть:

Зайчику, гопачка,

Сіренький, гопачка.

Ой да, кося, гопачка.

Заєць танцює і вибирає замість себе когось із дітей, а сам стає на його місце.

«Катруся і Цап»

Діти утворюють коло. Одна дитина – Катруся, друга – Цапок (обрані лічилкою, або вихователем) стоять поза колом. Вихователь промовляє або співає слова :

Вийшла Катя погуляти в зелений садок,

А за нею по садочку тупотить Цапок.

Наставляє свої різки Цапеня руде,

Повертає на доріжку, де Катруся йде.

Діти рухаються по колу праворуч, а Катруся і Цапок – ліворуч. Після слів «де Катруся йде» коло зупиняється. В коло входять Катруся і Цапок. Цапок наставляє різки на Катрусю. Всі діти кажуть, погрожуючи пальчиком Цапку:

Ти рогатий, бородатий, утікай, Цапок!

Ми Катрусеньку маленьку просимо в танок!

Цапок на ці слова виходить з кола, а Катруся танцює з дітьми.

Гра триває з новими дійовими особами.

Українські народні ігри для дітей середнього віку.

«Перепілка»

За допомогою лічилки обирають дитину – Перепілку, яка стоїть у середині кола, утвореного дітьми. Діти ходять колом та співають або промовляють слова, а Перепілка імітує все, про що співають діти.

1. *Ой, у Перепілки голівка болять.*

Ой, у Перепілки голівка болять.

Приспів: Тут була, тут була Перепілочка,

Тут була, тут була сизокрилая.

2. *Ой, у Перепілки плечі болять. – 2*

3. *Ой, у Перепілки крильця болять. – 2*

4. *Ой, у Перепілки спинка болять. – 2*

5. *Ой, у Перепілки колінця болять. – 2*

6. *Ой. У Перепілки нічого не болять. – 2*

На слова приспіву Перепілка намагається вирватися з кола, а діти її не пускають. На останній куплет Перепілка показує, що в неї нічого не болять і вона повільно літає. А на слова приспіву Перепілка виривається з кола. Чії руки розірвано, той стає Перепілкою. Гра триває.

«Літала Сорока»

Діти за допомогою лічилки обирають «Сороку», яка стоїть у середині кола й імітує, як вона літає. Діти ходять по колу і співають або промовляють:

*Літала Сорока по зеленім гаю,
Збирала водицю з зимного ручаю.*

Сорока: Гей, гей, мало нас!

Ти, Наталко, йди до нас!

Тепер у колі стає дві Сороки. Гра триває далі, поки не набереться в середині кола 7 – 8 дітей. Потім усі діти – Сороки співають:

Гей, гей, багато нас!

Ти, Марійко, йди від нас!

І так далі, поки у колі знов не залишиться 2 – 3 дитини.

«Галя по садочку ходила»

За допомогою лічилки вибирають дитину, яка буде Галею. Всі останні утворюють коло й, ходячи праворуч, співають або промовляють:

Галя по садочку ходила,

Хусточку свою загубила.

Ходить по садочку, блукає,

Хусточку свою там шукає.

Галя, ходячи в протилежний від дітей бік, носить хусточку й на останні слова кладе її під ноги дитині, біля якої зупиняється. Дитина, біля якої лежить хусточка, піднімає її та доганяє Галю, яка повинна прибігти й зайняти місце цієї дитини. Тепер та дитина стає Галею. Гра триває.

«Мишоловка»

Дітей поділяють на дві групи. Одна група, взявшись за руки, утворює коло – «мишоловка», а друга група розташовується поза колом – «миші».

Діти, що зображують мишоловку, ходять колом зі словами:

Як ці миші надоїли,

Розвелось багато їх,

Все погризли, все поїли,

Як би виловити всіх!

Діти зупиняються, піднімають догори руки й промовляють:

Бережіться, мишенята,

Доберемось ми до вас!

Мишоловку ми поставим,

Переловимо всіх враз!

На ці слова діти – Миші починають бігати в мишоловку та вибігати з неї. За сигналом вихователя (наприклад, плеснути в долоні) діти - Мишоловка опускають руки й присідають. Миші, що опинилися всередині кола, вважаються впійманими і стають поряд з тих, хто зображує мишоловку.

Гра триває, поки всіх мишей не буде впіймано.

«Піжмурки»

Вибирають дитину, яка буде жмуриться за допомогою лічилки. Ця дитина відвертається від усіх і промовляє слова:

Я жмурюсь, заплющив очі,

Всі ховайтесь, хто де хоче,

Більш не буду я чекать,

Раз, два, три – іду шукать!

Всі діти ходять по колу, а на останні слова присідають і закривають своє обличчя руками або якимось предметом (наприклад, листочком, квіткою то що). Дитина, яка жмурилася, підходить до кола й називає ім'я тієї

Дитини, на яку вкаже вихователь. Якщо називає правильно, то жмуриться далі та дитина. Якщо помилився, то жмуриться знову.

«Я віночок сплету»

За допомогою лічилки обирають дитину, яка буде починати гру – носити віночок. Усі діти утворюють коло, дитина з віночком стає у середині. Коло дітей йдуть праворуч, а дитина з віночком йде в протилежному напрямку та співає:

*Я віночок сплету,
Я віночок сплету.
А кому я цей віночок
На голівоньку вдягну? – 2*

Біля кого зупиняється, тому й одягає віночок (якщо хлопцю, то дає в руки), називає ім'я, виводить у коло та вдвох танцюють. Усі інші плещуть в долоні. У колі залишається обрана дитина з віночком. Гра триває.

«Чий віночок кращий?»

Діти поділені на дві групи. Кожна група утворює коло, беруться за руки, йдуть колом та співають або промовляють :

*Візьмемось за руки,
Підемо на луки,
Там сплетем віночок,
Станемо в таночок*

Після цих слів діти зупиняються й піднімають руки догори. Далі каже слова вихователь:

*Чий найкращий віночок,
Той і піде у танок!*

Діти швидко опускають руки один одному на плечі. Яке коло зробило це швидше, танцює під будь-яку музику, останні плещуть у долоні.

«Перстенець»

Діти сідають рядком на стільці, складають руки долонями до купи. Одна дитина відходить у бік, а друга затуляє між чийось долонями перстенець. Дитина, яка відійшла, повертається й відгадує, у кого перстенець, промовляючи слова:

*Гадуль, гадуль, гадулька,
Десь там моя зозулька
По полю літала,
Пір'ячко збирала.
Вий, вий, завивай,
Ти, Оксано (Наталко, Лізо, Іванку...)
Перстень дай!*

Якщо відгадала, то на її місце стає та дитина, в якої був перстенець. Якщо ні, то гра триває також саме.

«Совонька»

Обирають ведучого гри та «Совоньку», яка сидить неподалік від усіх дітей. Діти займають будь-які місця. Ведучий надає сигнал:

День настає – все оживає!

Діти починають повільно бігати, роблячи різні рухи руками, наслідуючи політ метеликів, пташок то що. Ведучий надає сигнал:

Ніч настає – все завмирає!

Всі діти зупиняються у тій позі, в якій їх застав цей сигнал, а дитина - Совонька «вилітає» з гнізда на полювання і стежить за гравцями. Якщо хтось з них поворухнувся, Совонька бере цього гравця до себе в гніздечко. Далі ведучий надає знову сигнал:

День настає – все оживає!

Гра триває, поки Сова всіх не переловить. Якщо ніхто не ворухиться, то обирають нового ведучого і Совоньку.

«Іде дід»

За допомогою лічилки обирають «діда», який стоїть на протилежнім стороні від усіх дітей і імітує все, про що кажуть діти. А діти повільно підходять до нього, промовляючи слова :

- іде,іде дід, дід! Несе, несе міх міх.

Отакий дідище, отакий страшище!

Отакий рукатий, отакий ногатий,

Отакий вусатий, таким бородатий,

Отакий плечистий !

ТЬфу його к нечистій!

На останні слова діти біжать на місця, а «Дід» їх ловить, Кого впіймає, той стає Дідом.

Українські народні ігри для дітей старшого віку.

«Гуси»

Обирають господиню /господаря/ і вовка за допомогою лічилки. Всі останні діти - гуси. Господиня стоїть на одному боці, а гуси на протилежному. Вовк-неподалік. Господиня і гуси здійснюють діалог:

- Гуси, гуси, додому!

- Чого?

- Вовк під горою!

- Що Він робить?

- Гусей скубе.

- Яких?

- Сірих, білих, волохатих - тікайте, діточки, до хати!

На останні слова діти - гуси біжать до господині, а вовк їх ловить. Кого впіймав, той стає вовком, а попередній "Вовк" – господарем".

«Маринка»

Всі діти стоять колом. За допомогою лічилки обирають двох дітей, які стають спиною один до одного. Відбувається діалог :

- Де стоїш?

- На ринку!
- Що продаєш?
- Маринку.
- Що хочеш?
- Сім кіп галушок, із сливами пиріжок.

Закінчивши діалог, діти біжать поза колом на свої місця. Хто встигає прибігти першим, той і займає вільне місце, а хто лишився – той обирає собі іншого партнера. Гра триває.

«Дідусь Макар»

За допомогою лічилки одного з дітей обирають Дідусем Макаром, який повинен відгадати, що діти робитимуть. Діти відходять від нього на протилежний бік і домовляються про будь-яку роботу: шити, збирати гриби, співати, танцювати, копати, малювати, писати, рвати яблука то що. Домовившись, підходять до Дідуса Макара і здійснюють діалог:

- Добрий день, Дідусю Макаре!
- Добрий день, діти! Де були?
- На вулиці (або у садку, на городі, в кімнаті).
- Що робили?

Діти показують рухами, що вони робили, а Дідусь Макар відгадує. Якщо відгадав, то всі діти тікають від нього, а він ловить. Кого впіймає, той стає Дідусем Макаром.

«Пиріжок»

Усі діти, крім одного (Покупця) стають ключем, поклавши руки один одному на плечі. Передня дитина зветься “Пекарем”, усі інші – “Піч”, а останній – Пиріжок

Між Пекарем та Покупцем відбувається діалог:

- Здрастуйте!
- Добрий день!
- А де мій пиріжок?
- Там, за піччю лежить.
- Піду візьму!

В цей час дитина – Пиріжок кричить:

- Пиріжок тікає!!!

Усі діти повторюють цю фразу, а Пиріжок відривається від Печі та намагається втекти від Покупця і стати попереду Пекаря. Якщо Пиріжку вдається зайняти місце перед Пекарем, то він сам стає Пекарем, а Покупець знову ловить останнього – Пиріжка. Якщо Покупець упіймає Пиріжка, то міняється з ним роллю.

«Фарби»

За допомогою лічилки обирають “Мамку”, “Тітку” й “Дядька”. Тітка і Дядько відходять, а Мамка пошепки визначає кожній дитині фарбу, щоб інші не чули : ти – зелена, ти – червона і т.д. Коли фарби визначено, до дітей підходять Тітка й Дядько. Відбувається діалог:

- Тук, тук!
- Хто прийшов?

- Тітка.
- Навіщо?
- По фарбу.
- По яку?
- По зелену (або по якусь іншу).
- Вибирай собі.
- Оця (вказує на будь-яку дитину).

Якщо Тітка вгадала фарбу та вибрала потрібну дитину, то забирає її собі й продовжує відгадувати. Якщо вона помилилася, то далі грає Дядько:

- Бом, бом!
- Хто прийшов?
- Дядько!
- Навіщо?
- По фарбу...

Коли всі фарби розібрано, беруть мотузку або палицю й поділяються на дві команди – Тітки й Дядька та перетягуються. Хто перетягне, той переміг. Мамка стає там, де менше дітей.

«Вовк і Лисичка»

Діти беруться за плечі так, щоб дивитись в потилицю один одному. Перша дитина – Лисичка, решта – Лисенята. Вибирають дитину – Вовка, який сидить неподалік та ніби копає ямку або рве травичку. Всі діти – лисенята ходять колом і приказують:

Двічі, тричі обкружусь,
Вовку в очі подивлюсь,
Вовку в очі подивлюсь,
Вовка злого не боюсь!

Повторюють ці слова, поки вихователь не надасть сигнал. Після цього сигналу Вовк починає ловити Лисенят, а Лисичка не дає йому. Гра закінчується тоді, коли Вовк переловить усіх лисенят.

«Микола-Угадько»

Вибирають дитину – Миколу, який стає у середину кола, утвореного дітьми. Очі Миколі зав'язують. Усі діти ходять колом та промовляють:

Ходять діти в колі
Раді, веселенькі,
Добрі діти, милі,
Тихі та чемненькі.
Ходять діти, ходять,

Одне вийшло з кола (тут одна дитина виходить з кола й десь ховається, наприклад, за двері)

Чи вгадаєш, хто це,
Братику, Миколо?

Микола розв'язує очі та відгадує, кого не стало. Якщо відгадав, то дитина, яка ховалася стає Миколою.

«Сірий Кіт»

Діти стають в один рядок (один за одним), беруть один одного за пояс і ходять таким ланцюжком у різному напрямку: прямо, колом, змійкою... Перший у рядку – Сірий Кіт, решта – Миші. Кіт усіх водить та й запитує:

Чи є миші в стозі?

Є! – відповідають усі.

А кота бояться?

Ні!

Кіт вусами поворушить, всіх мишей одраз подушить! – каже Кіт.

Після останніх слів Сірий Кіт намагається впіймати останню дитину – мишу. Якщо впіймає, то та дитина стає Сірим Котом.

УВАГА! Треба не розірвати ланцюжок дітей і Кіт не повинен відірватися від стogu. Гра триває, поки всі діти не побувають Сірим Котом.

ДОДАТОК Е

ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКИ З МОВЛЕННЄВИМ СУПРОВОДОМ

Усі діти стають, як зайчики, поклавши руки перед собою і імітують рухи.

Зимно зайчику стоять,
Треба трошки пострибать:
Скік, скік, скік, скік, скік, скік,
Треба трошки пострибать.
Скік, скік, скік, скік, скік, скік.
Пострибавши, відпочить.

Киця прокидається, лапками вмивається.

Квітка прокидається, росою вмивається.

Сонце прокидається, хмаркою вмивається.
Ну, а ми з сестричкою вмиємось водичкою.

Раз, два – дерева,
Три, чотири – вийшли звірі,
П'ять, шість – пада лист,
Сім, вісім – птахи в лісі,
Дев'ять, десять – це сунічки
Підняли до сонця личка.

Трави ростуть низько – низько,
Дерева ростуть високо!
А ми ідемо тихо-тихо,
Щоб не зробить нікому лиха.
Вітер дує сильно-сильно,
Дерева хита невпинно.
Руки вгору, руки вбоки,
І ще декілька підскоків.
Руки вгору, руки вниз –
До навчання знов берись.

1, 2, 3, 4, 5 – треба вправи починать!
1, 2 – руки вбоки,
3, 4 – два підскоки,
Нахил вправо, нахил вліво,
Нахил вгору, нахил вниз –
До роботи знов берись!

Щось не хочеться сидіти
 Треба трохи відпочити.
 Руки вгору, руки вниз,
 На сусіда подивись.
 Руки вгору, руки вбоки
 І зроби чотири кроки:
 1, 2, 3, 4 ...
 Вище руки підніміть
 І спокійно опустіть,
 Розведіть їх в сторони,
 Щоб були опорою.
 Тепер плесніть кілька раз,
 За роботу, все гаразд!

Лапки вбоки, вгору вушка –
 Скачуть білочки – подружки.
 1, 2, 3, 4, 5 – По гілках вони летять.
 1, 2, 3, 4, 5 – люблять білочки стрибать!

Два прихлопи, три притопи,
 На носок, на каблучок.
 Руку вліво, руку вправо –
 Ми танцюєм гопачок.
 Раз присядем, два присядем,
 Гарний настрій! Покружляли!
 Повертілись, повертілись
 І тихенько всі усілись.

1, 2 – всі присіли, потім вгору підлетіли.
 3, 4 – нахилились, із струмочка дружно вмились.
 5, 6 – всі веселі, крутимось на каруселі .
 7, 8 – в поїзд сіли, ніжками затупотіли.
 9,10 – відпочили? А тепер тихенько сіли.

1, 2 – час вставати, будемо відпочивати.
 3, 4 – присідаймо, швидко втому проганяймо!
 5, 6 – засміялись, кілька раз понахилиялись.
 Пострибаєм, як зайчата,
 Політаєм, як пташата,
 Потанцюємо ще трішки,
 Щоб спочили ручки й ніжки.
 Всі веселі? От чудово!
 А тепер до праці знову.

ДОДАТОК Ж

Орієнтовна схема планування роботи з розвитку українського мовлення дітей 4 р.ж.

понеділок	І п.д. Розглядання предметів національного побуту, вжитку ІІ. п.д. Загадування загадок Інд. робота над правильною звуковимовою	І п.д. Заняття з народознавства (2 заняття на квартал) ІІ. п.д. Загадування загадок Інд. робота над правильною звуковимовою	І п.д. Розглядання предметів національного одягу, взуття ІІ. п.д. Загадування загадок Інд. робота над правильною звуковимовою	І п.д. Розглядання предметів народних ремесел ІІ. п.д. Загадування загадок Інд. робота над правильною звуковимовою
вівторок	І п.д. Ігрове мовленнєве заняття ІІ. п.д. Розігрування забавлянок, віршиків, потішок Д/г з формування граматичної правильності мовлення	І п.д. Ігрове мовленнєве заняття ІІ. п.д. Розігрування забавлянок, віршиків, потішок Д/г з формування граматичної правильності мовлення	І п.д. Ігрове мовленнєве заняття ІІ. п.д. Розігрування забавлянок, віршиків, потішок Д/г з формування граматичної правильності мовлення	І п.д. Ігрове мовленнєве заняття ІІ. п.д. Розігрування забавлянок, віршиків, потішок Д/г з формування граматичної правильності мовлення
середа	І п.д. д/г на розвиток словника ІІ. п.д. Розповідання українських народних казок Інд. робота над правильною звуковимовою	І п.д. д/г на розвиток словника ІІ. п.д. Розповідання українських народних казок Інд. робота над правильною звуковимовою	І п.д. д/г на розвиток словника ІІ. п.д. Розповідання українських народних казок Інд. робота над правильною звуковимовою	І п.д. д/г на розвиток словника ІІ. п.д. Розповідання українських народних казок Інд. робота над правильною звуковимовою
четвер	І п.д. Ігрове мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з розвитку правильної звуковимови Рухлива гра з текстом українською мовою Робота в куточку книги	І п.д. Ігрове мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з розвитку правильної звуковимови Рухлива гра з текстом українською мовою Робота в куточку книги	І п.д. Ігрове мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з розвитку правильної звуковимови Рухлива гра з текстом українською мовою Робота в куточку книги	І п.д. Ігрове мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з розвитку правильної звуковимови Рухлива гра з текстом українською мовою Робота в куточку книги
П'ятниця	І п.д. Читання художньої літератури Показ різних видів театру ІІ. п.д. Хвилинки-смішинки: Читання і розігрування гумористичних пісеньок, потішок..	І п.д. Читання художньої літератури Показ різних видів театру ІІ. п.д. Хвилинки-смішинки: Читання і розігрування гумористичних пісеньок, потішок..	І п.д. Читання художньої літератури Показ різних видів театру ІІ. п.д. Хвилинки-смішинки: Читання і розігрування гумористичних пісеньок, потішок..	І п.д. Читання художньої літератури Показ різних видів театру ІІ. п.д. Хвилинки-смішинки: Читання і розігрування гумористичних пісеньок, потішок..

Орієнтовна схема планування роботи з розвитку українського мовлення дітей 5 р.ж.

понеділок	І п.д. Читання художніх творів Д/г з розвитку словника ІІ. п.д. Розглядання предметів національного вжитку, побуту	І п.д. Читання художніх творів Д/г з розвитку словника ІІ. п.д. Розглядання предметів національного одягу, взуття	І п.д. Заняття з народознавства Д/г з розвитку словника ІІ. п.д.	І п.д. Читання художніх творів Д/г з розвитку словника ІІ. п.д. Розглядання предметів народних ремесел
вівторок	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з розвитку словника Інд. робота з формування правильної звуковимови	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з розвитку словника Інд. робота з формування правильної звуковимови	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з розвитку словника Інд. робота з формування правильної звуковимови	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з розвитку словника Інд. робота з формування правильної звуковимови
середа	І п.д. Заучування віршів ІІ. п.д. Д/г з розвитку правильної звуковимови Робота в куточку книги	І п.д. Заучування віршів ІІ. п.д. Д/г з розвитку правильної звуковимови Робота в куточку книги	І п.д. Заучування віршів ІІ. п.д. Д/г з розвитку правильної звуковимови Робота в куточку книги	І п.д. Заучування віршів ІІ. п.д. Д/г з розвитку правильної звуковимови Робота в куточку книги
четвер	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ п.д. Розповідання українських народних казок Показ різних видів театру	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ п.д. Розповідання українських народних казок Показ різних видів театру	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ п.д. Розповідання українських народних казок Показ різних видів театру	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ п.д. Розповідання українських народних казок Показ різних видів театру
П'ятниця	І. п.д. Д/г з формування граматичної правильності мовлення ІІ п.д. Хвилинка-смішинка Читання та розігрування жартівливих потішок, пісеньок, віршів Ігри-драматизації	І п.д. Д/г з формування граматичної правильності мовлення ІІ. п.д. Читання та розігрування жартівливих потішок, пісеньок, віршів Ігри-драматизації	І. п.д. Д/г з формування граматичної правильності мовлення ІІ. п.д. Читання та розігрування жартівливих потішок, пісеньок, віршів Ігри-драматизації	І. п.д. Д/г з формування граматичної правильності мовлення ІІ. п.д. Читання та розігрування жартівливих потішок, пісеньок, віршів Ігри-драматизації

Орієнтовна схема планування роботи з розвитку українського мовлення дітей 6 р.ж.

понеділок	І п.д. Заняття з народознавства ІІ. п.д. Д/г з розвитку словника	І п.д. Читання художніх творів морально-етичного характеру ІІ. п.д. Д/г з розвитку словника	І п.д. Заняття з народознавства ІІ. п.д. Д/г з розвитку словника	І п.д. Читання художніх творів пізнавального характеру ІІ. п.д. Д/г з розвитку словника
вівторок	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з виховання звукової культури мовлення	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з виховання звукової культури мовлення	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з виховання звукової культури мовлення	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Д/г з виховання звукової культури мовлення
середа	І п.д. Читання художніх творів ІІ. п.д. Д/г з формування граматичної правильності мовлення	І п.д. Читання художніх творів ІІ. п.д. Д/г з формування граматичної правильності мовлення	І п.д. Читання художніх творів ІІ. п.д. Д/г з формування граматичної правильності мовлення	І п.д. Читання художніх творів ІІ. п.д. Д/г з формування граматичної правильності мовлення
четвер	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Розповідання казок (через різні види театру)	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Розповідання казок	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Розповідання казок	І п.д. Комплексне мовленнєве заняття ІІ. п.д. Розповідання казок Літ. вікторини
П'ятниця	ІІ. п.д. Хвилинка-смішинки І п.д. Хвилинка-смішинки Читання та розігрування жартівливих потішок, пісеньок, віршів Ігри-драматизації	ІІ. п.д. Хвилинка-смішинки І п.д. Хвилинка-смішинки Читання та розігрування жартівливих потішок, пісеньок, віршів Ігри-драматизації	ІІ. п.д. Хвилинка-смішинки І п.д. Хвилинка-смішинки Читання та розігрування жартівливих потішок, пісеньок, віршів Ігри-драматизації	ІІ. п.д. Хвилинка-смішинки І п.д. Хвилинка-смішинки Читання та розігрування жартівливих потішок, пісеньок, віршів Ігри-драматизації